

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Zahraniční politika USA vůči Latinské Americe

Lukáš Cvoreň

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Zahraniční politika USA vůči Latinské Americe

Lukáš Cvoreň

Vedoucí práce:

PhDr. Jiří Zákravský, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně, pouze za použití uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

.....

Lukáš Cvoreň

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Jiřímu Zákravskému, PhD. za pomoc a cenné rady při vedení této práce.

OBSAH

1	ÚVOD.....	1
2	NÁSTROJE ZAHRANIČNÍ POLITIKY	4
2.1	Diplomatické nástroje	4
2.2	Vojenské nástroje.....	5
2.3	Ekonomické nástroje.....	5
2.4	Ideové nástroje	6
3	HISTORICKO-POLITICKÝ KONTEXT ZAHRANIČNÍ POLITIKY USA V LATINSKÉ AMERICE	7
4	ZAHRANIČNÍ POLITIKA USA VŮČI KUBĚ V LETECH 1958–1989	16
4.1	Eisenhowerova administrativa.....	16
4.2	Kennedyho administrativa	18
4.3	Johnsonova administrativa	19
4.4	Nixonova administrativa	20
4.5	Fordova administrativa	22
4.6	Carterova administrativa.....	24
4.7	Reaganova administrativa.....	25
5	ZAHRANIČNÍ POLITIKA USA VŮČI CHILE V LETECH 1958–1989.....	29
5.1	Prezidentství J. Alessandriho.....	29
5.2	Prezidentství E. Freie.....	32
5.3	Prezidentství S. Allendeho	35
5.4	Prezidentství A. Pinocheta	38
6	ZÁVĚR	46
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	51
8	RESUMÉ.....	58

1 ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem zvolil analýzu zahraniční politiky USA vůči Kubě a Chile v letech 1958–1989. Zeměmi, na které se hodlám v této závěrečné práci zaměřit, jsou Kuba a Chile. Kuba pro mne byla jasným výběrem hned z několika důvodů. Prvním důvodem je existence zmíněného socialistického režimu a jeho odraz v mezinárodní politice. Druhým důvodem je geopolitická poloha Kuby, která leží na pomezí Mexického zálivu – tedy velmi blízko území Floridy. Sledujeme zde tedy případ, kdy se od Spojených států nachází ostrovní republika s ryze socialistickým zřízením jen několik set kilometrů od pevninského území USA. Posledním důvodem pro výběr Kuby je souhrn událostí, které se v daném období mezi USA a Kubou udály. Je třeba zmínit např. Karibskou krizi z roku 1962, která svět postavila na hranici atomové války a stala se tak velmi důležitým bodem ve studiu mezinárodních vztahů nebo vylodění v Zátocě svini iniciované americkou vládou, které se avšak nezdařilo a ukončilo tak snahu USA o násilnou změnu socialistického režimu.

Druhou zemí, na kterou se v této práci zaměřím, je Chile. Chile nabízí pestrou škálu vnitrostátních událostí, které nezůstaly bez reakce USA. USA, vědomy si důležitosti Chile v regionu Latinské Ameriky, utvářely svou zahraniční politiku vůči tomuto státu především v kontextu silného antikomunismu. Jako předmět výzkumu se zde nabízí postoj USA vůči prezidentství socialisty Salvadora Allende, který vládl v letech 1970–1973 a následně vůči režimu Augusta Pinocheta. Pinochet Allendeho svrhnul pomocí ozbrojeného převratu, nastolil pravicovou politiku a vládl Chile od roku 1973 až do konce osmdesátých let.

Začátek analyzovaného období, tedy rok 1958, jsem vybral s přihlédnutím k událostem, které se v obou zemích udály. Na Kubě byl v prosinci roku 1958 sesazen dosavadní prezident Fulgencio Batista, jehož autoritativní a pravicově orientovaný režim byl po dobu jeho prezidentství podporován Spojenými státy. Batista byl svržen opozičním, levicovým Hnutím 26. července, které vzniklo již v roce 1952 a jehož čelním

představitelem byl Fidel Castro. Právě Castro se po Batistovu pádu stal prezidentem a přeorientoval kubánskou vnitrostátní i zahraniční politiku.

Zvolený rok 1958 koresponduje i s událostmi v Chile, kde se prezidentské funkce chopil Jorge Alessandri, syn bývalého chilského prezidenta Artura Alessandriho a spíše pravicově orientovaný politik, který disponoval značnou podporou ze strany USA. Jako koncové datum zvoleného období jsem určil rok 1989, který je spojen s koncem druhého volebního období amerického prezidenta Ronalda Reagana, jehož administrativa představovala specifickou zahraniční politiku USA. Reagan se ve své funkci zaměřoval především na boj proti komunismu a jeho rozpínavosti a aktivně se podílel na jeho omezování po dobu studené války.

Zahraniční politika Spojených států amerických vůči Latinské Americe byla již od konce druhé světové války ovlivněna stále sílícím postavením Sovětského svazu a tedy i nastupující studenou válkou. USA, které se ve světě snažily o získání spojenců a to nejen na území západní hemisféry, se přirozeně soustředily na země Latinské Ameriky. Jejich geografická poloha a částečné sympatizování se severoamerickými politickým režimem učinily z tohoto regionu přirozenou sféru vlivu USA. Typickým znakem historie latinskoamerických států není jen přítomnost autoritativních režimů, ale i patrný rozkol mezi politicko-ekonomickými přístupy státních představitelů, které zapříčinily hospodářský rozvoj či stagnaci v těchto zemích. Zahraniční politika USA byla v tomto regionu důležitým činitelem, který stál v pozadí zmíněných politických procesů a jehož dopady formují podobu zemí Střední a Jižní Ameriky dodnes.

Cílem této bakalářské práce je zmapovat zahraniční politiku USA vůči vybraným latinskoamerickým zemím mezi lety 1958–1989. Konkrétními předměty mého zájmu jsou výše zmíněné země, tj. Kuba a Chile. Hodlám se zaměřit na přístup americké diplomacie k jednotlivým režimům panujícím v těchto zemích a jejich ideologické příslušnosti, která byla klíčovým prvkem pro podporu či nepodporu ze strany USA. Dále popíši nástroje americké zahraniční politiky, které USA vůči zmíněným zemím podnikly. Zaměřím se rovněž na změny americké diplomacie vůči cílovým zemím v souvislosti

s obměnou administrativ USA. Práci bych rád koncipoval jako případovou studii, kdy metodikou mé práce bude především analýza daných faktů – tedy zpracování souhrnu informací z odborných zdrojů a jejich následné interpretování do bakalářské práce.

V první části této bakalářské práce popíši nástroje zahraniční politiky z obecného, teoretického hlediska a nastíním, jaké dělení zahraničněpolitických nástrojů někteří autoři zastávají. Ve druhé části práce uvedu okolnosti, které obecně formovaly zahraniční politiku USA v tomto regionu ve zmíněném období. Dále poukážu na historické události, které ovlivnily pozdější politiku USA na latinskoamerickém území a udělaly z něj předmět zájmu této zahraniční politiky. V třetí části se zaměřím na podrobný rozbor postoje amerických administrativ vůči Kubě, v části čtvrté pak zvolím stejný proces vůči Chile. V těchto dvou posledních částech budu tedy vycházet z praktické politické agendy – tedy dílčích kroků americké diplomacie a jejich dopadu na dané země. Mým cílem je zkoumat příčiny, které vedly americkou diplomacii k daným krokům směrem k vybraným zemím a také politické nástroje využívané USA v jejich zahraniční politice vůči těmto zemím.

Mezi primární knižní zdroje, ze kterých budu v této práci vycházet, patří publikace *Zadní dvorek Ameriky* od Grace Livingstone, *Kuba* od Josefa Opatrného, *Latinská Amerika a USA* od Radomíra Jungbauera a *Chile* od Jiřího Chalupy. Mimo knižní zdroje použiji především články z odborných časopisů, těmi jsou např. *Journal of Latin American Studies* či *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*. Dále budu čerpat z internetových zdrojů v podobě publikovaných článků odborných autorů, kterých je vzhledem k mému tématu zabývajících se zahraniční politikou USA rozsáhlé množství. Dalším vhodným zdrojem jsou internetové domény politických či historických institucí, které se specializují výhradně na zahraniční politiku USA. Zde uvedu např. web samotného Amerického ministerstva zahraničí nebo doménu *Office Of The Historian*, která je touto institucí zaštitěna. Velmi přínosným zdrojem informací jsou pro mě také diplomatické depeše či dopisy představitelů americké diplomacie v uvedeném období, ať již zaměstnanců samotného ministerstva zahraničí či diplomatů operujících na Kubě nebo Chile.

2 NÁSTROJE ZAHRANIČNÍ POLITIKY

Nástroje zahraniční politiky slouží jako prostředek pro dosažení zájmů států v mezinárodním systému a vycházejí ze zahraničněpolitických cílů jednotlivých států. Cíle mohou být krátkodobého, střednědobého či dlouhodobého charakteru a mohou být dále rozděleny na cíle mocenské, ideové nebo ekonomické. Zahraničněpolitické cíle států jsou většinou konzistentní a příliš často se nemění, zatímco zahraničněpolitické nástroje jsou flexibilní a slouží k dosažení vytyčených cílů (Drulák – Druláková 2007: 23–33).

V této práci využiji dělení nástrojů zahraniční politiky podle autora Christophera Hilla, ten nástroje zahraniční politiky dělí na diplomatické, ekonomické, vojenské a kulturní (Hill 2003: 128–129). Stejného dělení využívá ve své knize i Drulák s Drulákovou (2007: 33–35), ze které jsem taktéž čerpal. Tyto nástroje autor dále rozděluje na nástroje hard power a soft power. Nástroje hard power mají donucovací a fyzický charakter. Nástroje soft power jsou naopak založeny na přesvědčování a jsou dlouhodobého charakteru. Někteří autoři se dle Hilla domnívají, že nástroje hard power jsou již překonané a budou to právě nástroje soft power, které budou v zahraniční politice v budoucnu převažovat (Hill 2003: 135).

2.1 Diplomatické nástroje

V rámci diplomatických nástrojů je pro dosažení jednotlivých zahraničněpolitických cílů daného státu využíváno především jednání s ostatními státy (Drulák – Druláková 2007: 33). V diplomacii, která je založena především na vyjednávání a hledání kompromisů, je tak dle Druláka „upřednostňována síla argumentu před silou materiální“ (Drulák 2000: 3). Mezi základní funkce diplomatických nástrojů patří například komunikace mezi politickými představiteli, vyjednávání smluv, shromažďování informací o zahraničním dění či vzájemné uznání nezávislosti států (Drulák – Druláková 2007: 33–34). Diplomatická jednání dále můžeme rozdělit na jednání bilaterální či multilaterální,

přímá či nepřímá, jednání na vysoké úrovni (např. s účastí hlavy státu) či na nízké úrovni (např. na úrovni velvyslanců). Dále lze diplomacii dělit na preventivní, která zahrnuje prevenci a předcházení konfliktů, či výhružnou, která je založena na výhružném jednání (Drulák – Druláková 2007: 33–35).

2.2 Vojenské nástroje

Vojenských nástrojů se v současné době téměř všechny státy světa oficiálně zřekly a použití těchto nástrojů je mezinárodním společenstvím odsuzováno. Tyto vojenské nástroje zahrnují hrozbu a použití síly a řadíme mezi ně např. transfer zbraní, vojenské intervence a války (Drulák – Druláková 2007: 35–36). Vojenské nástroje mají v současné zahraniční politice států omezenou roli, nejčastěji je země využívají pouze jako odstrašující prostředek. Použití vojenské síly je většinou států považováno za nebezpečné a nepřijatelné; takové užití vojenských nástrojů by se tak dle Hilla mělo odehrávat pouze ve výjimečných případech (Hill 2003: 144–145). Významu nabývají vojenské nástroje pouze v případech individuální a kolektivní sebeobranu nebo při multilaterální humanitární intervenci. Nasazeny mohou tedy být pouze v rámci společné multilaterální mezinárodní akce, i při té ale hrají spíše doplňující roli (Drulák 2000: 4). Pro demokratické státy tak v dnešní době není použití vojenské síly relevantním prostředkem k dosažení jejich zahraničněpolitických cílů, tím jsou v dnešní době především nástroje ekonomické (Pajtinka 2007: 52–53).

2.3 Ekonomické nástroje

Ekonomické nástroje zahraniční politiky získaly na významu v 60. a 70. letech 20. století, kdy vzrostl jejich vliv v diplomatických otázkách jednotlivých států mezinárodního systému. Tyto nástroje jsou státy využívány tak, aby jejich prostřednictvím bylo dosaženo kýžených zahraničněpolitických cílů (Pajtinka 2007: 56–58). Podle druhu cílů můžeme ekonomické nástroje rozdělit do dvou skupin a to dle jejich konečného cíle. Cílem těchto nástrojů je zvýšit, nebo naopak snížit prosperitu

jiného státu. Prostředky, které k tomu využívají, se tak dělí na ekonomické odměny a ekonomické tresty. V rámci ekonomických odměn jsou v zahraničních ekonomických vztazích uplatňovány pozitivní nástroje, mezi které patří například poskytnutí rozvojové pomoci, poskytování úvěrů a garancí, odbourávání bariér obchodu či transfer technologií. Pokud jsou uplatňovány ekonomické tresty, jde o uplatňování negativních nástrojů zahraniční politiky. Zde se jedná např. o hospodářské sankce, embarga, bojkoty, odvolání doložky nejvyšších výhod, zvýšení cel, dumping, zmrazení aktiv, pozastavení podpory, vyvlastnění apod. (Drulák – Druláková 2007: 36–37). Tyto nástroje jsou využívány ke změně rozhodnutí jednotlivých aktérů. Vlády jednotlivých států používají ekonomické sankce zejména pro donucení, odrazení či potrestání aktérů, kteří ohrožují jejich zájmy. Ekonomické sankce se stávají stále účinnějším a důležitým nástrojem zahraniční politiky států. S počátkem 21. století jsou čím dál více využívány tzv. „chytré sankce“ které mají předejít dopadu plošných sankcí na civilní obyvatelstvo. Ty mají různé formy – např. v podobě zákazu cestování, zmrazení zahraničních aktiv, zbrojního embarga či omezení kapitálu (Masters 2017).

2.4 Ideové nástroje

Poslední skupina nástrojů zahraniční politiky jsou nástroje ideové (nebo také kulturní). Ty bývají často zastíňovány diplomatickými, vojenskými a ekonomickými nástroji. Tato skupina nástrojů je však velice klíčová, neboť napomáhá k šíření dobrého jména státu v zahraničí (Drulák 2000: 3). Kulturní nástroje se většinou soustředí na veřejné mínění států a jejich politické elity a jsou také velmi často spojovány s kulturní diplomacií. Do kulturní diplomacie poté zpravidla řadíme projevy a veřejné vystupování státníků, práce se zahraničními médii, podporu spřízněných skupin uvnitř cizích států, účast na mezinárodních kulturních událostech a tak dále (Drulák – Druláková 2007: 38).

3 HISTORICKO-POLITICKÝ KONTEXT ZAHRANIČNÍ POLITIKY USA V LATINSKÉ AMERICE

Spojené státy americké považovaly Latinskou Ameriku za jeden z klíčových regionů již od roku 1823, kdy byla vyhlášena Monroeova doktrína, která nese dva základní koncepty. Prvním je americké vyjádření, že USA nemají praktický zájem zasahovat do mocenského soupeření zemí na evropském kontinentu a nebudou se tedy v těchto problémech angažovat (Livingstone 2009: 115). V druhém konceptu prezident Monroe deklaruje, že evropské mocnosti nemají právo na vměšování se do záležitostí jednotlivých států na území celého amerického kontinentu a utužil tím vazbu západní hemisféry na USA, jakožto dominantního aktéra tohoto regionu (Jungbauer 2013: 22–23).

Nejen USA, ale i ostatní světové velmoci – a to především Velká Británie, která byla na vrcholu svého imperiálního snažení – měly zájem o latinskoamerické nerostné bohatství, půdu a strategickou polohu (Livingstone 2009: 21). Politika prezidenta Monroea tedy konstatovala ambice USA v otázce udržení svého mocenského postavení v regionu, jasně se vyslovila jako obranný mechanismus v případě potenciální intervence ze stran ostatních velmocí (Office Of The Historian 2012) a také ospravedlnila intervence USA v Latinské Americe (Livingstone 2009: 21–22). Tato doktrína převažovala v zahraniční politice USA až do konce 19. století (Office Of The Historian 2012).

Počátky diplomatické spolupráce na americkém kontinentu sahají až do roku 1890, kdy se ve Washingtonu uskutečnila první Mezinárodní konference amerických států a položila tak základy pro vytvoření systému spolupráce amerických zemí s přirozenou dominantní rolí USA. Další konference se konaly periodicky během dvacátého století až do roku 1970 a zabývaly se tématy spojenými se zlepšováním obchodních styků, hospodářskou integrací a bezpečnostní kooperací (OAS 2019a).

K první změně, či „posílení“ této zahraniční politiky došlo v roce 1901 se zvolením Theodora S. Roosevelta americkým prezidentem, který roku 1904 vyhlásil dodatek k Monroeově doktríně v reakci na spor mezi Venezuelou a jejími evropskými věřiteli. Venezuela se totiž opozdila se splácením svých půjček vůči Německu a Velké Británii. Roosevelt si byl dobře vědom zranitelnosti latinskoamerických zemí vůči evropské intervenci, a tak deklaroval, že Spojené státy americké budou intervenovat v zemích západní hemisféry v případě, že jednotlivé státy nebudou naplňovat své zahraničněpolitické závazky vůči evropským zemím, např. v případě splácení finančních půjček. USA tímto krokem předejdou případné zahraniční intervenci ze zámoří a udrží tak mírový chod dění na americkém kontinentu (Office Of The Historian 2010).

USA se tedy vědomě zhostily role jakéhosi „regionálního policisty“ západní hemisféry a Rooseveltův dodatek použily např. pro ospravedlnění intervencí na Kubě, Nikaragui, Haiti nebo Dominikánské republice. Roosevelt tak posunul spíše pasivně laděnou Monroeovu politiku o stupeň výše a učinil zahraniční politiku USA vůči Latinské Americe více asertivní. Díky Rooseveltově slavnému výroku, ve kterém se vyjádřil, že je třeba „mluvit jemně, ale držet velký klacek,“ se o této politice hovoří také jako o „Politice velkého klacku“ (Livingstone 2009: 24). Jedná se o snahu Spojených států řešit problémy na americkém kontinentu mírovou cestou pomocí vyjednávání. V případě, že vyjednávání nebude možné či přínosné, je poté třeba disponovat vojenskou silou a donutit „neposlušného“ aktéra k nápravě konkrétního problému (Livingstone 2009: 22).

Zvolení Franklina D. Roosevelta americkým prezidentem v roce 1933 přineslo rozsáhlé změny americké zahraniční politiky vůči svým jižním sousedům. Roosevelt otevřeně deklaroval, že je na čase zlepšit vzájemné vztahy se zeměmi střední a jižní Ameriky a zkonstruoval koncept americké zahraniční politiky, který je nazýván „Politikou dobrého sousedství“. Aby Roosevelt dosáhl stability v západní hemisféře a vyhnul se potenciálním mezistátním konfliktům, snažil se o zlepšení vztahů pomocí vzájemné kooperace a navýšení mezinárodního obchodu. Roosevelt odmítal politiku, která by používala vojenské intervence jako nástroj pro dosažení zájmů USA a jasně se vůči ní

vymezoval (Livingstone 2009: 20). Ministr zahraničí v Rooseveltově vládě, Cordell Hull, na konferenci amerických států v Montevideu roku 1933 pronesl, že „...žádná země nemá právo zasahovat do vnitropolitických či zahraničních záležitostí jiné země“ (Hull 1933 cit. dle Aviles 2016).

V roce 1934 F. D. Roosevelt zrušil platnost Plattova dodatku, formálně tak ukončil legitimizaci případné intervence USA na Kubu a přispěl tak ke zlepšení americko-kubánských vztahů. Ve třicátých letech pak ukončil americkou intervenci v Nikaragui a Haiti. I přes hospodářské problémy USA a americkou angažovanost ve druhé světové válce, které spíše odrazovaly americkou pozornost od dění na západní hemisféře, Rooseveltova „Politika dobrého sousedství“ znamenala snahu USA distancovat se od předešlé intervenční politiky, reprezentovanou např. dodatkem Theodora Roosevelta k Monroeově doktríně (Office Of The Historian 2018).

Již ke konci druhé světové války byla v březnu roku 1945 podepsána Chapultepecká deklarace, která stvrzovala hospodářskou a především bezpečnostní spolupráci amerických zemí. Tato deklarace tak formálně ukotvila původní plán Spojených států na koncept kolektivní obrany celého amerického kontinentu z roku 1938 – tzv. Rainbow 4 a připravila tak půdu pro pozdější vytvoření Organizace amerických států – OAS (Nálevka 2001: 20–21). Roku 1947 byl ratifikován Rijský pakt většinou zemí amerického kontinentu, který signatáře dohody zavázal k vzájemné pomoci v případě vojenského napadení jednotlivých členů a k všeobecné kooperaci. V dubnu 1948 došlo k vytvoření Organizace amerických států a to podepsáním organizační Charty v kolumbijské Bogotě. Tato organizace se poté stala jednou z nejdůležitějších organizací bezpečnostního, hospodářského a rozvojového charakteru na území Latinské Ameriky (Lee — Renwick 2018). OAS disponovala vůči jednotlivým zemím Latinské Ameriky poměrně silným postavením a kromě hospodářské spolupráce disponovala i obchodními sankcemi a embargy (Jungbauer 2013: 4).

S nastupující bipolaritou světového uspořádání během studené války tak země Latinské Ameriky zaujímaly důležité postavení ve směřování severoamerické zahraniční politiky

a to nejen díky svému geografickému umístění v západní hemisféře. V tomto poválečném období, kdy spolu USA a Sovětský svaz soupeřily o mocenský vliv především v zemích evropských a asijských, nezůstala ani Latinská Amerika opomenuta a stala se dalším regionem, který hrál roli v souboji o získání potřebných satelitů jednotlivých velmocí.

Postoj USA byl ovlivněn především Trumanovou doktrínou a její koncepcí zadržování komunismu, vyhlášenou prezidentem Harry Trumanem roku 1947. Tento koncept byl globálního charakteru a byl přímo namířen vůči narůstajícímu vlivu komunistických zemí. Deklaroval, že Spojené státy americké poskytnou politickou, vojenskou a ekonomickou asistenci všem demokratickým zemím, které budou vystaveni externí hrozbě ze strany autoritářských režimů (Office Of The Historian 2017). To bylo zapříčiněno britským stanoviskem uvádějícím, že Spojené království již nebude podporovat řeckou vládu v konfliktu s komunistickou opozicí podporovanou SSSR. Obdobný postoj USA zastaly i vůči Turecku, které do té doby bylo také závislé na britské zahraniční pomoci. USA zde jasně stanovily svou zahraniční politiku vůči Řecku a Turecku – tedy snahu udržet tyto země mimo Východní blok a posílit jejich politickou orientaci na Západ (Acheson 1946: 1–4). Také se tím pokusily zamezit vytvoření tzv. dominového efektu, o kterém referoval Trumanův nástupce ve funkci prezidenta Dwight D. Eisenhower. Jednalo se o koncept, který v zahraniční politice USA figuroval již od začátku studené války a mimo jiné hrál důležitou roli v otázce války ve Vietnamu. Převzetí moci komunisty v jedné zemi totiž může vyvolat dominový efekt a ostatní země sousedící s tímto režimem jsou tak náchylnější ke komunistické revoluci (NZ History).

Podobný přístup byl tedy uplatňován i v Latinské Americe. USA si totiž byly vědomy toho, že rozpínavost sovětského vlivu může i přes geografickou vzdálenost ovlivnit dění i ve zmíněném regionu, ačkoliv toto riziko bylo poměrně nižší než v jiných částech světa o které Sovětský svaz usiloval více. USA tak zařadily Latinskou Ameriku na základě tzv. Generálního plánu obrany amerického kontinentu do druhé, nižší kategorie v rámci

rizika vojenského střetnutí regionu se Sovětským svazem nebo jeho spojenci (Nálevka 2001: 21).

13. března 1961 vyhlásil J. F. Kennedy koncept americké pomoci Latinské Americe, nazývaný Aliance pro pokrok. Jednalo se o program, jehož cílem bylo podporovat demokracii, ekonomický růst a sociální spravedlnost v regionu. USA a státy Latinské Ameriky formálně stvrdily vznik této aliance v říjnu 1961 na konferenci v uruguayské Punta del Este (J.F.K. Presidential Library And Museum nedatováno). USA se tímto zavázaly, že poskytnou zemím Latinské Ameriky 20 miliard dolarů v podobě půjček, grantů a dalších 80 miliard v podobě přímých soukromých investic (Office Of The Historian 2015). Touto finanční podporou měly USA přispět k ekonomickému růstu Latinské Ameriky o více jak 2,5% ročně a přinést tak pozitivní změny v oblasti společenských problémů, např. snížení nezaměstnanosti či dětské úmrtnosti nebo zvýšení délky života a gramotnosti obyvatelstva (Rabe 2016).

Kennedyho administrativa zkonstruovala tento „Marshallův plán pro Latinskou Ameriku“ díky obavám z možnosti vypuknutí sociálních revolucí či dokonce nástupu komunismu v latinsko-amerických zemích (Valencia 2001). V roce 1961 byl již na Kubě u moci Fidel Castro, který dovršil svůj komunistický převrat a navázal diplomatické styky se Sovětským svazem. USA se obávaly, že nižší společenské vrstvy žijící na pokraji chudoby v zemích Latinské Ameriky budou náchylnější k podpoře socialistických představitelů jako byl Castro. Kennedy se tedy snažil zamezit rozšíření komunismu z Kuby do dalších zemí Latinské Ameriky (Rabe 2016).

Aliance pro pokrok nicméně nenabyla očekávané účinnosti a netransformovala Latinskou Ameriku na region s lépe fungující ekonomikou a lepšími sociálními podmínkami. Politické elity v latinsko-amerických zemích totiž často odmítaly americké sociální programy a jejich návrhy pozemkových či daňových reforem. Nové úvěry Latinskou Ameriku více zadlužovaly a nepřinesly ekonomický nárůst, který nakonec nepřekročil očekávanou hranici 2,5%. Viníkem byly do jisté míry i samotné USA, které poskytovaly plnou finanční pomoc jen těm vládám a organizacím, které se jasně

vyhradily proti komunismu a akceptovaly tak směr americké zahraniční politiky ve světě. (Rabe 2016). Účinnost Marshallova plánu v západní Evropě se tedy v Latinské Americe neopakovala. Nastupující administrativy po Kennedyem program Aliance pro pokrok příliš nepodporovaly a již na začátku 70. let byl koncept považován za nezdařený. OAS v roce 1973 rozpustila svou stálou komisi utvořenou pro plnohodnotnou implementaci programu v Latinské Americe (J.F.K. Presidential Library And Museum nedatováno).

Lyndon B. Johnson se po převzetí prezidentského úřadu vyslovil, že vzájemné vztahy zemí západní hemisféry budou pro jeho vládu klíčovým bodem. Priorita zahraniční politiky Johnsonovy administrativy spočívala ve snaze zabránit vypuknutí další socialistické revoluce na území Latinské Ameriky (U.S. Department of State nedatováno). Johnson se totiž obával obdobného procesu jako v případě Kuby i v jiných zemích tohoto regionu. V březnu 1964 vydal asistent ministra zahraničí USA pro meziamerické záležitosti Thomas Mann prohlášení o směřování americké zahraniční politiky vůči Latinské Americe (Colman 2010: 165). Tento zahraničněpolitický koncept byl později označován za Mannovu, či Johnsonovu doktrínu. Mannova doktrína deklarovala, že Spojené státy budou ve zmíněném regionu považovat politickou stabilitu a ekonomický růst jako prioritu nad demokratizací společnosti. USA tedy nebudou intervenovat do zemí, které reflektují jejich zájmy, intervence budou ale namířeny do zemí, které budou svou politickou situací náchylné ke komunistickému zřízení a to bez ohledu na případné dodržování lidských práv či podporu demokratických hodnot (Haney – Wanderbush 2005: 19).

Zahraniční politika prezidentů Richarda Nixona a posléze i Geralda Forda nesla společného jmenovatele v osobě Henryho Kissingera, Nixonova poradce pro národní bezpečnost a později i ministra zahraničí USA v obou zmíněných administrativách. Nixon koncipoval s Henrym Kissingerem v počátcích svého prezidentského období zahraničněpolitickou strategii, která se označuje jako tzv. politika détente nebo také „politika uvolňování“. Šlo o strategii založenou na koexistenci se světovými mocnostmi a navázání dialogu, který by skrze diplomatická jednání přispěl ke zlepšení vzájemných

vztahů a to i přes ideologické odlišnosti aktérů. Nixon i Kissinger byli realisty, z toho pramenil jejich odklon od uvažování v morálních pojmech k uvažování mocenskému či ryze geopolitickému. Primárním cílem pro snížení mezinárodního napětí byl Sovětský svaz, jakožto nejmocnější stát Východního bloku. Důležité však bylo i zachování značného vojenského arsenálu USA pro případný konflikt a schopnost rychle a účinně reagovat na dílčí regionální konflikty, kde svou finanční či materiální podporou přispíval komunisticky orientovaným uskupením právě SSSR (Duhan 2009: 3–8).

Ačkoliv nebyla Latinská Amerika primárním cílem ve strategickém konceptu détente a centrem amerických zahraničních zájmů byla za Nixonova a Fordova prezidentství spíše studená válka a s ní spojené regiony v podobě Evropy a Asie, i na území Latinské Ameriky byl patrný vliv Nixonovy a Fordovy zahraniční politiky (Kissinger 2002: 574). Nixon byl zarytým antikomunistou a byl si vědom strategického ohrožení, které představoval nárůst levicových hnutí či jiných uskupení v regionu. Strach z opakování kubánské revoluce i v jiných latinskoamerických státech tak napomohl tomu, že USA finančně a materiálně v jednotlivých zemích podporovaly pravicové či středové umírněné vlády, skrze které se snažily docílit oslabení socialistů a komunistů. Nixon se pak v otázce Latinské Ameriky od Kennedyho lišil například tím, že nekladal důraz na rozvojovou pomoc, ale na obchod a stimulování soukromých investic (Connell-Smith 1976: 146).

Zvolení Jimmyho Cartera přineslo změnu americké zahraniční politiky a to především v otázce lidských práv. Carterova doktrína proklamovala, že moc Spojených států by měla být uplatňována s rozvahou a že by USA měly upustit od vojenských intervencí, jakkoli to jen bude možné (Strong nedatováno). Carterův důraz na lidsko-právní otázky byl důležitým bodem jeho zahraniční politiky vůči Latinské Americe právě kvůli masivnímu porušování lidských práv v regionu a dle Cartera také očividnému nezájmu předešlých dvou administrativ o tento problém. Carter také ukončil více než 30 let trvající politickou a vojenskou podporu autoritativnímu režimu v Nikaragui reprezentovaným prezidentem Somozou. Také se zasloužil o přijetí smlouvy, která

stvrzovala navrácení Panamského průplavu pod kontrolu Panamy do roku 1999 (Pastor 1992).

Ronald Reagan se po uvedení do úřadu v roce 1981 rozhodl pro zahraniční politiku, která po vzoru Nixona podporovala antikomunistické autoritativní režimy. Od Nixona se však Reagan lišil přesvědčením, že politika détente není v boji s komunismem dostačující a že je nutné usilovat o absolutní zničení komunismu. Pod vlivem tzv. Reaganovy doktríny se Spojené státy pokoušely zamezit globálnímu vlivu Sovětského svazu a zapříčinit tak kolaps Východního bloku. Dále se snažily odvrátit rozmach levicových či ryze komunistických hnutí v Africe, Asii či Latinské Americe. Reagan také sázel spíše na tichou diplomacii a finanční či materiální podporu spřátelených režimů, nežli otevřená diplomatická jednání čelních politiků jako tomu bylo za administrativ předešlých. Další charakteristikou Reaganovy administrativy byla také snaha o opuštění předešlé Carterovy politiky založené na dodržování lidských práv, kterou považoval za neefektivní a v konečném důsledku neslučitelnou se zájmy USA (Treharne 2015: 27–29).

Změna byla nejvíce patrná právě v případě Latinské Ameriky. V průběhu prvního roku svého prezidentství se Reagan pokoušel o opětovné navázání přátelských vztahů s některými autoritářskými režimy latinskoamerického regionu. Silný antikomunismus Reaganovy administrativy byl viditelný i v tzv. doktríně Kirkpatrickové, která utvářela Reaganovy zahraniční postoje v prvních letech jeho prezidentského období (Pee 2018: 56). Tato doktrína vycházela ze článku Diktátoři a dvojí přístup od Jeane Kirkpatrickové z roku 1979 a bylo podle ní nutné, aby USA s antikomunistickými, byť autoritativními režimy, navazovaly přátelské bilaterální vztahy a vedly je tak ke zlepšení demokratických podmínek uvnitř jednotlivých zemí a paralelně s tím zamezily nárůstu komunismu. Kirkpatricková také zastávala názor, že Carterova neúčinná politika lidských práv vedla k ukončení vazeb s tradičními spojenci USA, jako byl např. Šáh Pahlaví v Íránu či Anastazio Somoza v Nikaragui (Kirkpatrick 1979).

Po roce aplikace doktríny Kirkpatrickové se však ozývaly jak hlasy z Kongresu, tak z americké široké veřejnosti kritizující americkou vládu pro podporu autoritářských režimů na území Střední a Jižní Ameriky, kde začalo stále častěji docházet k porušování lidských práv. V reakci na tyto události začala Reaganova administrativa přikládat lidsko-právním otázkám větší váhu a začala tak vyvíjet tlak i na autoritativní režimy, se kterými měla příznivé bilaterální vztahy. K tomuto obratu přispělo také jmenování Williama Clarka do funkce Reaganova poradce pro národní bezpečnost. Clark totiž volil v otázce podpory autoritativních režimů střízlivější přístup, nežli jeho předchůdce Robert Macfarlane (Ensalaco 2000: 174–175). Ke konci Reaganova druhého volebního období již bylo od doktríny Kirkpatrickové kompletně upuštěno a Reaganova administrativa úplně přerušila podporu některých autoritativních režimů Latinské Ameriky. Jedna z nejkonzervativnějších amerických administrativ 20. století tak ke konci svého působení implementovala do své zahraniční politiky důraz na dodržování lidských práv, který ve svých počátcích považovala za neefektivní (Ensalaco 2000: 175).

4 ZAHRANIČNÍ POLITIKA USA VŮČI KUBĚ V LETECH 1958–1989

4.1 Eisenhowerova administrativa

V letech 1952 až 1958 v prezidentské funkci setrval plukovník Fulgencio Batista, jehož autoritativní a pravicově orientovaný režim byl podporován Spojenými státy. V prosinci roku 1958 byl však Batista svržen opozičními jednotkami vedenými Fidelem Castrem. Castro byl horlivým Batistovým odpůrcem a již v roce 1952 založil Hnutí 26. července, revoluční uskupení usilující o svržení zmíněného režimu (Opatrný 2017: 128–129). USA si po Batistovu pádu sice přály náhradníka, který by byl rovněž pravicově orientován, ale vzhledem k vítěznému postavení Castrova hnutí nový režim uznaly již 7. ledna téhož roku i přes jeho silně socialistickou povahu. Proticastrovský postoj nicméně v Eisenhowerově administrativě rapidně vzrostl poté, co Castro opět zlegalizoval kubánskou komunistickou stranu, nechal popravit několik vysokých představitelů Batistova režimu a otevřeně prohlásil, že bude vést kubánský lid i bez uskutečnění budoucích voleb (Haney – Wanderbush 2005: 13). Castro v roce 1959 navštívil Washington se snahou získat podporu Eisenhowerovy administrativy, Eisenhower byl však skeptický vůči sociálním experimentům na západní polokouli a odmítl s Castrem vyjednávat (Nálevka 2001: 23).

Zahraniční politika Eisenhowerovy administrativy v oblasti Latinské Ameriky obecně stavila antikomunismus na první místo. Ačkoliv si byl Eisenhower vědom, že samotná Castrova Kuba není pro USA reálnou bezpečnostní hrozbou, obával se obdobných revolučních tendencí v dalších zemích tohoto regionu, a proto posléze zvolil vůči Kubě poněkud agilnější přístup (Haney – Wanderbush 2005: 14–15). Nebyly to však jen problémy ryze politické, které v roce 1959 zkomplikovaly vzájemný vztah obou zemí. Např. na kubánské opatření z 1. listopadu, které zavedlo mimořádnou daň pro americké ropné společnosti těžící na Kubě, reagovaly USA vystupňováním odvetných opatření. Napjaté atmosféry mezi USA a Kubou tak využil Sovětský svaz, který s Kubou

uzavřel obchodní kontrakt a dohodu o poskytnutí úvěru. Razantní politika USA vůči novému kubánskému režimu tedy v roce 1960 zapříčinila průnik sovětského vlivu do oblasti, která byla výlučně chápána jako perimetr Spojených států. USA reagovaly usnesením Sněmovny reprezentantů z 20. dubna 1960 o zastavení všech forem pomoci Castrově Kubě a zastavily dosavadní výkup kubánskému cukru (Nálevka 2001: 26). Počátkem října Eisenhower zakázal americkým rafinériím těžícím na Kubě rafinovat Sovětskou ropu a vydal embargo na zastavení veškerého obchodu mezi USA a Kubou mimo potraviny a léky (Haney – Wanderbush 2005: 15).

1. srpna 1960 USA vydaly memorandum o Odpovědnosti kubánské vlády za zvyšování mezinárodního napětí na západní polokouli, které předložily Meziamerickému mírovému výboru. Dále na zasedání OAS prosadily přijetí Deklarace meziamerické solidarity, která odmítala vojenské intervence ze strany mimokontinentální mocnosti v latinskoamerickém regionu. Státní tajemník Herter se však vyslovil, že její text je jednoznačně adresován Castrově vládě. V této době již Sovětský svaz navázal s Kubou diplomatické styky a vyvolal tak reálnou hrozbu sovětské vojenské přítomnosti na západní polokouli. Na tento problém USA reagovaly posílením svého válečného loďstva v oblasti Karibského moře (Nálevka 2001: 27). Eisenhower, i přes svou nelibost ke Castrovu režimu, nepodnikl žádné razantní kroky k odstranění Castra z prezidentské funkce až do října 1959, kdy schválil plán ozbrojené intervence s krycím názvem „Pluto“. Tento plán, navržený viceprezidentem Richardem Nixonem, spočíval ve vycvičení kubánských exulantů pod záštitou CIA, kteří se měli vylodit na Kubě a svrhnout Castrův režim. Eisenhower také zdůrazňoval potřebu najít vhodného kandidáta ze strany kubánských exulantů, kterému by bylo posléze svěřeno sestavení nové kubánské vlády (Haney – Wanderbush 2005: 14–15).

4.2 Kennedyho administrativa

Obměna amerických prezidentů přenesla plán tajné operace na J. F. Kennedyho, který invazi naplánoval na 17. dubna 1961. Vylodění v Zátocě sviní na pláži Girón však nepřineslo očekávaný efekt a skončilo fiaskem. Castrův režim nebyl svrhnut a do situace se vložil Sovětský svaz, který vylodění označil za akt americké agrese (Nálevka 2001: 32–34). Kennedy však odmítl nařčení Sovětů z americké podpory intervence a invazi popsal jako snahu Kubánců o svržení Castrovy diktatury. Ve svých následných veřejných vystoupeních také vyslovil odhodlání své administrativy zabránit rozšíření komunistické ideologie v Latinské Americe. I po nezdaru s vyloděním byly USA nadále rozhodnuty odstranit Castra z prezidentské funkce. V listopadu 1962 byl přijat plán špionážních aktivit a sabotážních operací s názvem Operace Mangusta, na který bylo vynaloženo až 50 milionů amerických dolarů. Tato operace spočívala v podpoře exulantů a bojovníků proti Castrovu režimu, kteří prováděli záškodnické operace v různých částech Kuby a sbírali cenné informace pro americké rozvědky (Haney – Wanderbush 2005: 17). USA také značně usilovaly o jednotnou zahraniční politiku zemí Latinské Ameriky vůči Kubě, která by samozřejmě vycházela z jejich konceptů a sledovala tak severoamerické zájmy. Kennedy čelil silnému vnitrostátnímu tlaku volajícímu po učinění preventivních vojenských opatření vůči Kubě. Ačkoliv USA neustále posilovaly svou námořní kapacitu v Karibském moři doplněnou četnými vojenskými cvičeními, Kennedy byl přesvědčen o důležitosti silného politicky-hospodářského tlaku vůči Kubě, který by měl otrást Castrovou pozicí a vytvořit tak podmínky pro revoluční činnost Castrových odpůrců na ostrově (Nálevka 2001: 59).

Zlom přišel již v srpnu 1962, kdy CIA předala prezidentské administrativě první informace o výstavbě sovětských vojenských základen pro rakety země-vzduch na Kubě. I přes důkladné mapování sovětské přítomnosti na Kubě a navýšení počtu sovětských lodí plujících na tento ostrov, USA stále považovaly navýšení sovětské přítomnosti v tomto regionu spíše za provokaci. Po zlomovém zjištění z 16. října, kdy se potvrdilo, že Sovětský svaz buduje na kubánském území nosiče pro jaderné rakety, byl

Kennedy nucen jednat. 22. října tak Spojené státy vyhlásily tzv. karanténu Kuby, kdy stanovily námořní hranici, kterou nesměly sovětské lodě nadále přeplout (Opatrný 2017: 143). Tento bod je obecně považován za nejkritičtější moment studené války, kdy se svět dostal těsně na hranici jaderného konfliktu, který by do té doby neměl obdoby. USA si toho ale byly dobře vědomy a Kennedy byl nucen vyjednávat. Napjatou atmosféru nakonec ukončila kompromisní dohoda mezi USA a Sovětským svazem. V této klíčové dohodě se USA zavázala, že nebude jakkoli intervenovat na Kubu a dojde ke stažení amerických jaderných raket z Turecka a Itálie. Sovětský svaz se na druhé straně zavázal ke stažení veškerých jaderných nosičů z kubánského území. V obou případech byly podmínky dodrženy (Nálevka 2001: 118–119).

4.3 Johnsonova administrativa

V roce 1963 se stal prezidentem USA Lyndon B. Johnson, který pokračoval v Kennedyho snaze maximalizovat izolaci Kuby. Johnsonova administrativa však upustila od některých kontroverzních nástrojů zahraničí politiky jejích předchůdců, jako byly např. cílené sabotáže uvnitř Kuby financované ze zdrojů CIA, které měly mít v konečném důsledku negativní dopady na kubánskou ekonomiku. Johnson považoval tyto praktiky za neefektivní a prioritou jeho zahraniční politiky vůči Castrovu režimu bylo především posilování ekonomických sankcí (Haney – Wanderbush 2005: 20). Již v roce 1964 Johnsonova administrativa zaregistrovala úspěch na jednání deváté konference ministrů zahraničí zemí OAS, kde iniciovala pokračování politické ostrakizace Kuby. Závěrečná rezoluce zavazovala členy organizace k přerušení veškerých diplomatických styků a obchodu vůči Kubě a k zastavení letecké i námořní dopravy vedoucí na tento ostrov. Z dvaceti států přítomných jednání se proti tomuto návrhu vyslovily Mexiko, Chile a Uruguay. Bolívie se hlasování zdržela a Dominikánská republika se jednání vůbec nezúčastnila. Po politickém tlaku vyvíjeném na Chile a Uruguay ze strany USA tyto státy nakonec rezignovaly, přijaly severoamerický návrh a v diplomatických stycích s Kubou pokračovalo pouze Mexiko (Nálevka 2001: 173–174).

Autoritativnost Castrova režimu spolu se špatnými ekonomickými podmínkami na ostrově vyvolaly početnou emigraci kubánského obyvatelstva do USA. V reakci na zmíněné vytvořily USA plán odsunu kubánských emigrantů, který byl v médiích označován jako Lety svobody. Tento projekt fungoval v letech 1967 až 1971 a díky jemu se do USA podařilo dopravit přes 250 000 kubánských uprchlíků. V roce 1966 Johnson podepsal Kubánskou dohodu o přizpůsobení, která umožnila více jak 100 000 Kubáncům v USA požádat o trvalý pobyt (Haney – Wanderbush 2005: 21).

2. února 1964 zadržela pobřežní hlídka USA čtyři kubánské rybářské lodě blízko severoamerické pevniny s třiceti šestičlennou posádkou. Kubánská strana rezolutně požadovala propuštění těchto kubánských občanů, Johnson však tento incident považoval za přímou kubánskou provokaci (Colman 2010: 172). Po americkém prohlášení o neosvobození těchto rybářů rozhodla kubánská vláda o odstřihnutí americké základny Guantanámo od veškerého přísunu vody (CNIC nedátováno). Johnsonova reakce byla asertivní, USA začaly základně poskytovat vodu z vlastních zdrojů a svůj přístup umocnily rozhodnutím o propuštění 3000 kubánských zaměstnanců, kteří na této základně pracovali. Propuštění těchto zaměstnanců přineslo kubánské ekonomice značné snížení ročního zahraničního příjmu. USA tímto rozhodnutím jasně vymezily svou snahu o ekonomickou izolaci Kuby. Propuštění ale mělo i bezpečnostní charakter, americké bezpečnostní složky se totiž domnívaly, že část kubánských pracovníků předkládá informace spojené s chodem této základny kubánské vládě (Colman 2010: 172).

4.4 Nixonova administrativa

Nixonova administrativa považovala vzájemné nepřátelství obou zemí za životní realitu a zpočátku nevěnovala Castrovu režimu přílišnou pozornost. Nixon a jeho poradci obecně posuzovali kubánský problém tak jako předešlé administrativy. Nixon však choval vůči Castrovi značnou nelibost a vinil ho ze své porážky v guvernérských volbách v roce 1962, protože mezinárodní situace odvedla pozornost voličů od problémů jejich

státu (Kissinger 2002: 625). Nixon s Kissingerem podporovaly obnovení tajných operací vůči Castrovu režimu. Robert Hurwitch, asistent amerického ministra zahraničí pro meziamerické záležitosti pronesl roku 1969 v americkém Kongresu, že „kubánská vláda doposud neopustila svou politiku spočívající v podvrácení západní hemisféry. S přihlédnutím ke kubánským vojenským vazbám na Sovětský svaz jsme tak nenašli žádný důvod k přeměně naší dosavadní politiky vůči Kubě“ (Hurtwitch 1969 cit. dle Haney – Wanderbush 2005: 22).

V září roku 1970 zjistily americké zpravodajské služby, že Sověti budují v kubánském přístavu Cienfuegos ponorkovou základnu. Další informace zpravodajských služeb poté indikovaly přítomnost jaderných raket určených pro ponorky na sovětské flotile plující na Kubu (Haney – Wanderbush 2005: 22–24). Kissinger upozornil Moskvu, že takové jednání je ve značném rozporu se smlouvou, kterou mezi sebou uzavřeli Kennedy a Chruščov v rámci řešení Karibské krize v roce 1962. Nixon reagoval preventivním nařízením o rozmístění amerických bitevních lodí blízko kubánských břehů, zatímco Kissinger intenzivně vyjednával se Sovětským svazem (Kissinger 2002: 625). USA chtěly předejít krizi a snažily se tak o tiché vyjednávání se Sověty. Informace o ruských jaderných ponorkách se však v USA dostaly na veřejnost a Nixon musel čelit tlaku z Kongresu, jelikož někteří senátoři požadovali razantní opatření vůči sovětské hrozbě na Kubě (Haney – Wanderbush 2005: 23). V této době však Sovětský svaz uznal smlouvu z roku 1962 a postupně začal ponorky z kubánského přístavu stahovat (Kissinger 2002: 625).

Po této konfrontaci země Latinské Ameriky postupně přestaly vnímat Kubu jako strategickou hrozbu a tak se na půdě OAS začaly ozývat hlasy o zrušení zákazu obchodovat s Kubou. Volání o zrušení hospodářských embarg vůči Kubě každým rokem sílilo. V roce 1974 na konferenci OAS v ekvádorském Quintu např. chyběly během hlasování jen dva hlasy k dosažení dvoutřetinové většiny, skrze kterou by se členské země domohly zrušení těchto sankcí. Dalším kontroverzním tématem bylo nařízení z doby Kennedyho administrativy, které sankcionovalo americké společnosti sídlící v zahraničí a obchodující s Kubou. USA si byly vědomy, jaký negativní efekt má jejich

sankční politika na vzájemné vztahy mezi jejich tradičními spojenci, jako byla např. Kanada či Argentina. USA se tak rozhodly vytvořit nový systém kubánských sankcí, které by dovolovaly zemím západní hemisféry sledovat své vlastní obchodní zájmy na ostrově (Kissinger 2002: 625).

Na sklonku Nixonova prezidentství v roce 1974 byl Henry Kissinger již americkým ministrem zahraničí. V tomto období započal snahu o razantní zlepšení vztahů mezi Kubou a USA. V červenci inicioval cestu příslušníků Senátní komise pro zahraniční otázky na Kubu, zaslal Castrovi soukromou zprávu o možnosti zrušení severoamerických sankcí a do funkce asistenta amerického ministra zahraničí pro meziamerické záležitosti jmenoval Williama D. Rogerse, stoupence normalizace kubánsko-amerických vztahů. Kombinace Kissingerovo důvěrných i veřejných diplomatických kroků vůči Kubě naznačovala možnost obdobného vývoje jako v případě Číny, tedy „otevření“ Kubě Západu (Haney – Wanderbush 2005: 24–25). Kissinger na tiskové konferenci z 10. ledna prohlásil: „Naše výhrady k politice Kubě se týkají její snahy vyvážet revoluci s cílem podvracet současné vlády na západní polokouli. Svůj přístup změňme, bude-li Kuba sledovat střízlivější mezinárodní kurz“ (Kissinger 2002: 625).

4.5 Fordova administrativa

Na 16. konferenci OAS zasedající 29. července 1975 v kostarickém San José bylo přijato zrušení kubánského politického a hospodářského embarga z roku 1964. Rozhodnutí odhlasovalo 16 z 21 členských zemí a to včetně Spojených států, které již hlasovaly pod vlivem Fordovy administrativy. Jednotlivé státy OAS si tak od této chvíle mohly modifikovat svou vlastní obchodní politiku vůči kubánskému ostrovu. Ačkoliv USA hlasovaly o zrušení embarga ze strany OAS, své vlastní embargo namířené vůči Kubě nechaly ve stejné podobě (Binder 1975). 21. srpna však vydalo americké ministerstvo zahraničí prohlášení o zrušení sankcí proti přidruženým firmám amerických korporací, sídlících v zahraničí. Kubánská vláda ale na tento americký ústupek nereagovala příliš

smířlivě. Na srpnovém zasedání výboru OSN pro kolonialismus vznesla kubánská delegace požadavek o projednávání otázky nezávislosti Portorika. USA však Portoriko považovaly za součást svého legitimního území a nepřály si kubánskou angažovanost v této otázce (Kissinger 2002: 633).

V září Castrovi Fordova administrativa nabídla možnost ukončení hospodářské karantény, pokud kubánská vláda přestane podporovat komunistické revoluce, sníží svoji vojenskou spolupráci se Sovětským svazem a učiní specifická vnitrostátní humanitární opatření. Kubánská vláda na druhé straně požadovala zrušení obchodního embarga a tento návrh považovala za prioritu pro případ dalšího jednání (Kissinger 2002: 628–629). 1. března Kissinger pronesl následující: „Udělali jsme určité symbolické kroky, abychom naznačili, že jsme připraveni dát se novým směrem, pokud totéž učiní Kuba. Zásadní zlom nicméně nemůže nastat, dokud Kuba neukáže připravenost přistoupit na fakt, že obě strany musí plnit své povinnosti a brát na sebe vzájemně ohled“ (Kissinger 2002: 629). Návrh Spojených států byl však Castrem odmítnut a ještě v témže roce kubánská vláda vyslala do Angoly na 40 000 mužů s cílem podpořit tamní komunistickou revoluci. Očekávaná jednání tedy nepřinesla posun ve zlepšení bilaterálních vztahů (Kissinger 2002: 624, 635).

I přes špatný stav kubánského hospodářství, který ovlivňoval život na Kubě již od 60. let, vynakládala kubánská vláda vysoké finanční prostředky k podpoře komunistických uskupení ve světě. V 70. a později i 80. letech vysílala Kuba materiální pomoc, vojáky i vojenské poradce do některých zemí, kde se zúčastnily ozbrojených konfliktů a občanských válek na straně prosovětských jednotek proti uskupením podporovanými Spojenými státy. Castro ve své zahraniční politice považoval za nutné šířit ve světě antiamerický postoj. Kromě již zmíněné Angoly se kubánské jednotky zúčastnily rovněž bojů v Sýrii, Guineji-Bissau, Eritreji a Etiopii (Opatrný 2017: 153). Zapojení kubánské strany do těchto konfliktů pochopitelně nepřispělo ke zlepšení kubánsko-amerických vztahů. Spojené státy vyslovily nesouhlas s kubánskou intervencí v Angole a požadovaly stáhnutí kubánských jednotek z oblasti. Castro však tento návrh odmítnul a

do konce Fordova volebního období tak došlo k definitivnímu zmrazení kubánsko-amerického jednání (Haney – Wanderbush 2005: 26).

4.6 Carterova administrativa

Prezident Jimmy Carter vydal v březnu roku 1977 prohlášení, ve kterém oznámil: „Usoudil jsem, že bychom se měli pokusit o normalizaci našich vztahů s Kubou. Za tímto účelem bychom měli začít s přímými a důvěrnými rozhovory v ucelené podobě.“ (Carter 1977 cit. dle Gleijeses 2013: 43). Pro americkou stranu bylo stále klíčovým bodem pro budoucí vyjednávání a normalizaci stažení kubánských jednotek z Angoly. Kubánci však považovali konflikt v Angole za záležitost mezi Kubou a Angolou, nikoliv USA. Kubánský ministr zahraničí Isidoro Malmierca se vyslovil, že otázka Angoly nemůže být předmětem pro jakékoliv vyjednávání (Gleijeses 2013: 43–44).

Na počátku léta 1977 se však vztahy mezi USA a Kubou nepatrně zlepšily. Carter zastavil průzkumné léty nad ostrovem a zrušil cestovní omezení. Havana na oplátku propustila 10 amerických občanů uvězněných za distribuci drog. Dále byla podepsána dohoda týkající se rybolovu v kubánských vodách a 1. srpna byly zřízeny kanceláře pro diplomatické otázky v hlavním městě obou zemí. 25. listopadu 1977 vyslal Castro své jednotky do Etiopie, aby podpořil etiopskou armádu v boji se Somálci, kteří vpadli do somálského Ogadenu v červnu téhož roku. USA považovaly kubánskou intervenci za nepřijatelnou, proklamovali, že se jedná o hrubé porušení snahy o normalizaci vztahů (Haney – Wanderbush 2005: 277). USA začaly urgovat ostatní africké země, aby kubánskou přítomnost v Etiopii rozhodně odmítly a vytvořily tak tlak na kubánskou vládu. Válka v Ogadenu zapříčinila opětovné napětí mezi Washingtonem a Havanou. V této době USA se Sovětským svazem jednaly o podobě smlouvy SALT II, která měla rozšířit smlouvu SALT I z roku 1974 a zakázat vývoj některých druhů balistických raket s jadernými hlavicemi. Zbigniew Brzeziński, Carterův bezpečnostní poradce na toto konto dodal, že „smlouva SALT leží pohřbená v pískách Ogadenu“ (Brzeziński cit. dle Woodroffe 2013: 64).

Ke konci svého prezidentského období musel Carter čelit dalšímu problému. Rápidní zhoršení kubánské ekonomiky v roce 1980 vyvolalo negativní reakce uvnitř kubánské společnosti. Počátkem dubna se sešlo kolem 10 000 Kubánců v okolí peruánské ambasády v Havaně, domáhajících se politického azylu. 24. dubna Castro povolil kubánským občanům možnost odchodu z Kuby z přístavu Mariel (Glass 2018). Kubánci již žijící v USA v reakci na Castrovo povolení iniciovali masivní lodní přepravu kubánských exulantů z ostrova do USA. V období od dubna do října se tak do USA dostalo až 125 000 Kubánců. Později se ukázalo, že značná část exulantů byla propuštěna z kubánských vězení či nemocnic pro duševně choré. Více než 1700 uprchlíků tak bylo v USA uvězněno. „Exodus z Mariel“ byl ukončen bilaterální dohodou mezi americkou a kubánskou vládou v říjnu 1980 (Hufker – Gray 1990: 321).

4.7 Reaganova administrativa

Ronald Reagan se netajil voláním po více asertivním přístupu vůči Kubě již ve své prezidentské kampani. Po zvolení do prezidentské funkce v roce 1981 zahájil svou razantní zahraniční politiku vůči sovětskému bloku. Reagan považoval Sovětský svaz za říši zla a Kubu za jeho „zlomyslného zástupce“, který propaguje zájmy SSSR svou vojenskou přítomností v nestabilních oblastech, např. v Angole (Gleijeses 2012: 168). Reaganova administrativa nepovažovala normalizaci kubánsko-amerických vztahů za účinné řešení. USA se v roce 1981 obávaly zejména o dění ve Střední Americe. Marxističtí Sandinisté vyhráli v Nikarague, pravicová vláda v El Salvadoru neměla dostatečnou vnitrostátní podporu, guerillové jednotky nabývaly na síle v Guatemale a levicoví rebelové se chopili moci v Grenadě (Gleijeses 2012: 168–169). Za jádro tohoto problému USA považovaly komunistický režim na Kubě. Existence komunistického režimu v těsné blízkosti severoamerického pobřeží dodávalo dle Reaganovy administrativy levicovým rebelům značnou motivaci pro uskutečnění levicových převratů a snahy o svrnutí dosavadních režimů (Jungbauer 2013: 175). Reagan tak pověřil své poradce vypracováním nového sankčního plánu namířeného vůči Kubě a předmětem jednání byla také podoba případné vojenské intervence na ostrov.

Reaganova administrativa si však byla vědoma, že americká veřejnost nepodpoří přítomnost amerických vojenských jednotek v oblasti střední Ameriky a Karibského moře, pokud by se na Kubu rozhodla opravdu intervenovat. Dalším Reaganovým problémem byla existence dohody mezi Kennedym a Chruščovem z roku 1962, která Reaganovi nedovolovala posilovat americký vliv na Kubě (de la Cova 1997: 3).

Kubánská strana však sledovala Reaganovu agresivní rétoriku s nevolí. Kubánské memorandum z března roku 1981 obsahovalo následující: „Od tzv. říjnové krize z roku 1962 nebyl postoj Spojených států vůči Kubě tak razantní a agresivní až do vítězství Republikánů v roce 1980“ (Gleijeses 2013: 170). Castro dokonce předpokládal, že v případě intervence ze strany USA se Kubánci nemohou spolehnout na podporu jednotek Sovětského svazu (Gleijeses 2013: 171). 30. října podniklo americké námořnictvo rozsáhlé vojenské cvičení trvající jeden měsíc. Po celou dobu tohoto cvičení byly kubánské jednotky preventivně v plné pohotovosti (de la Cova 1997: 4). V listopadu 1981 v Mexiko City se na návrh kubánské vlády sešli Alexander Haig, ministr zahraničí USA a Carlos Rafael Rodríguez, kubánský viceprezident. Haig přednesl stanovisko USA, které označovalo koexistenci mezi USA a Kubou za možné i přes značné ideologické rozdíly a nastínil také možnost zrušení amerického embarga a navázání obchodních vztahů. Návrh USA byl ale podmíněn tím, že Kubánci musí ukončit protiamerické činnosti v zemích Latinské Ameriky, podporu guerillových jednotek v El Salvadoru a vojenské vazby na režim v Nikaragui. Posledním bodem amerického návrhu bylo stažení kubánských jednotek z Afriky. Rodríguez požadavky USA odmítl a jednání bylo ukončeno bez viditelného posunu (Gleijeses 2013: 171).

V březnu roku 1982 vyslal Reagan generála Vernona G. Walterse do Havany, aby zde vyjednal přerušování kubánských dodávek vojenského materiálu do zemí Střední Ameriky výměnou za ústupky v obchodním embargu. Castro však Waltersův návrh odmítl. Bezprostředně po nevydařeném jednání vydalo americké ministerstvo zahraničí dekret zakazující americkým občanům turistické a obchodní cesty na Kubu, které byly od roku 1977 neomezené. Spolu s tím byla zrušena dohoda o rybolovu přijatá téhož roku prezidentem Cartrem (de la Cova 1997: 3). O týden později Havana zrušila Dohodu o

pobřežní hlídce z roku 1977, která spočívala ve společném postupu proti pašerákům drog. V dubnu roku 1983 byly obnoveny průzkumné lety nad ostrovem, které ukončil v roce 1979 Jimmy Carter, a také bylo uskutečněno další vojenské cvičení v Karibském moři. 25. října roku podnikly jednotky USA spolu s jednotkami členských zemí Organizace východokaribských států invazi na Grenadu. Z přítomných kubánských jednotek bylo 24 zabito, 57 zraněno a 642 zajato. Castro invazi na Grenadu považoval za nepřijatelnou a přirovnal ji k japonskému útoku na Pearl Harbor (Bell 2008: 5).

V prosinci roku 1984 byla přijata imigrační dohoda s Kubou. Kuba se v jejím rámci zavázala k přijetí 2 764 exulantů z Marielského exodu. USA na oplátku akceptovaly přijetí 3 000 kubánských politických vězňů a dalších 20 000 exulantů ročně (Gleijeses 2013: 317). V srpnu roku 1981 Reagan vydal Exekutivní nařízení 123213, které vytvořilo Prezidentskou komisi pro vysílání na Kubě. Čtyři roky poté již USA vysílaly na Kubu ve španělštině skrze Rádio Martí, které z americké Floridy na Kubu denně přinášelo zpravodajství týkající se novinek, komentářů, ale i kulturních záležitostí. Rádio mělo kubánskému obyvatelstvu poskytovat objektivní informace o dění ve světě. USA doufaly, že vysílání tohoto rádia zapříčiní pokles popularity Castrova režimu (Gleijeses 2013: 318).

Castrovi přítomnost západního média na ostrově nebyla po vůli a zrušil tak imigrační dohodu z roku 1984. Reagan odpověděl dekretem, který zakazoval všem kubánským občanům vstup na půdu Spojených států za jakýmkoliv účelem (Haney – Wanderbush 2005: 68). Na počátku roku 1987 Kuba neumožnila přístup americkým letadlům na své území. Letadla na ostrov dovážely zásoby pro Kancelář pro diplomatické otázky sídlící v Havaně. USA reagovaly na půdě Organizace spojených národů, kde se snažily o přijetí rezoluce odsuzující porušování lidských práv na Kubě. Hlasování Komise pro lidská práva OSN však návrh o jeden hlas zamítlo poté, co se komunistický blok a dalších 6 latinskoamerických států, včetně Nicaragui, vyslovilo pro nepřijetí rezoluce (de la Cova 1997: 6–7). I přes napjatou atmosféru mezi kubánskými a americkými představiteli se však v listopadu roku 1987 podařilo započít jednání o zrušené imigrační dohodě z roku 1984. Americký diplomat Kenneth Skoug, Jr. se v rámci tajných jednání pravidelně

scházel s kubánskými zástupci v Mexiko City a vyjednal obnovení této dohody, která byla opětovně přijata 20. listopadu. Ve stejném období pak zákonodárci z obou komor amerického Kongresu přijaly legislativní návrh, který umožňoval prodej určitých potravinových produktů americké výroby na Kubu (Haney – Wanderbush 2005: 69).

Na konci svého druhého prezidentského období, v roce 1988, stihl Reagan ještě podepsat obchodní úmluvu, která zrušila dosavadní povinnost licencovat veškerý tisknutý materiál, nahrávky a jiné mediální produkty importované z Kubu. 23. prosince 1988 došlo ke zlomu v otázce stažení kubánských jednotek z Angoly. Po 7 letech diplomatických jednání týkajících se tohoto problému byla přijata dohoda mezi Kubou, Angolou a Jižní Afrikou, podněcovanou Spojenými státy a SSSR. Jedním z přijatých bodů bylo stažení všech 50 000 kubánských jednotek z angolského území do roku 1991. Reagan se vyjádřil, že dohodou končí klíčový regionální problém v americko-sovětských vztazích (de la Cova 1997: 7). 10. ledna roku 1989, 10 dní před koncem Reaganova prezidentského období, došlo ke stažení prvních kubánských jednotek z Angoly (Brooke 1989).

5 ZAHRANIČNÍ POLITIKA USA VŮČI CHILE V LETECH 1958–1989

Ačkoliv byly v 50. letech bilaterální vztahy mezi Spojenými státy a Chile přátelské, určité napětí vyvolávala absence konsenzu v případě těžby mědi. Polovina chilského exportu totiž spočívala ve vývozu této komodity. USA ovlivňovaly chilský trh s mědí několika způsoby: jako spotřebitel, dále jako vlastník dvou hlavních společností zaměřujících se na těžbu mědi (korporace Anaconda a Kennicott) a také v podobě iniciátora, který se snažil zamezit vývozu důležitých hutních materiálů do Východního bloku (Office Of The Historian nedatováno).

5.1 Prezidentství J. Alessandriho

V roce 1958 byl chilským prezidentem zvolen Jorge Alessandri. Kandidát podporovaný Konzervativci i Liberály se okamžitě po svém zvolení musel vypořádat s problémem spojeným se zahraničními devizami. Americké ministerstvo zahraničí se rozhodlo, že Alessandrimu pomůže skrze Mezinárodní měnový fond (MMF) a to především proto, že ho USA považovaly za prezidenta nakloněného ekonomickému liberalismu, na rozdíl od jeho předchůdce. V květnu 1959 byl přijat balíček ekonomických stabilizačních opatření vůči Chile, na kterém se podílely USA i MMF (Office Of The Historian nedatováno). Alessandri zpočátku nebyl velkým stoupencem Aliance pro pokrok, později však programu podlehl a pomocí jeho fondů v Chile vytvořil několik ekonomických, politických a sociálních opatření reformního charakteru (Haslam 2005: 49).

Na jaře roku 1960 navštívil prezident Eisenhower Chile v rámci své cesty po Latinské Americe. Eisenhower s Alessandrim při jednáních diskutovali o důležitosti kooperace obou zemí, stavu chilské armády a také o otázkách týkajících se ekonomického rozvoje Chile. Alessandri ujistil Eisenhowera o chilské podpoře amerických zahraničních investic. Chilská strana také sdělila americkému ministrovi zahraničí Christianovi Herterovi, že ačkoliv chilská vláda sympatizuje s postojem USA vůči Castrovo režimu na

Kubě, je nutné podotknout, že část nejen chilské, ale i celé latinskoamerické společnosti chová ke Castrovi pozitivní přístup. Chilané tak navrhli, že bude prospěšnější Kubu izolovat, nežli proti ní podniknout přímé akce (Office Of The Historian nedatováno).

Zahraniční politika USA vůči Chile v 50. a 60. letech 20. století spočívala především v posilování chilské ekonomické a politické stability. Chilská vláda tak od USA obdržela v značné obnosy v podobě finanční pomoci a to hlavně v 60. letech. USA dále poskytovaly chilské vládě administrativní a diplomatickou asistenci (Rabe 2012: 125). Americká strategie byla v letech 1961–1969 ovlivněna především konceptem Aliance pro pokrok navrženým prezidentem Johnem F. Kennedym, skrze který USA usilovaly o vybudování pevných ekonomických a politických vazeb s Latinskou Amerikou. K tomu v případě Chile sloužila právě ekonomická pomoc v podobě finančních grantů a půjček, podpory liberalizace obchodu a územních reforem či základního ekonomického a sociálního plánování (Valencia 2001). Dále se jednalo o pomoc politickou, která spočívala např. ve vysílání amerických poradců a specialistů zaměřujících se na dílčí státní sektory či podpora udržení demokracie a svobodných voleb v zemi (Rabe 2012: 125).

Pro USA však Chile nebylo strategickým spojencem jen díky své poloze na území Latinské Ameriky nebo kvůli probíhající studené válce. Masivní naleziště mědi přilákaly pozornost amerických investorů v soukromém i veřejném sektoru již na začátku 20. století. Např. během 60. let Chile vlastnila až 50% veškerých světových zásob této strategické suroviny (Desjardins 2017).

Na začátku 60. let v chilské společnosti vyvstaly socioekonomické problémy. Čtyři hlavní politické skupiny zaujaly středovou pozici ve snaze získat v nadcházejících volbách v roce 1964 maximální počet voličů. Jednalo se o Konzervativce a Liberály tradičně zastupující pravici, dále o socialisty a komunisty představující chilskou levici a také centristickou Radikální a Křesťanskodemokratickou stranu. Zájmům USA odporovaly především levicové strany, které se před volbami spojily do koaličního

uskupení s názvem Fronta Lidové Reakce (FRAP). Právě FRAP dle průzkumů aspirovala na vysoké volební umístění (Office Of The Historian 2019). V reakci na americkou obavu z potenciálního vítězství chilské levice tak CIA započala sérii opatření, která měla zmíněnému scénáři zabránit a vyčlenila finanční podporu dvou hlavním opozičním stranám a to Křesťanským demokratům a Radikální straně. V období před volbami v roce 1964 tak Johnsonova administrativa vynaložila přes 3 miliony dolarů na podporu negativní kampaně vůči FRAP ve snaze ovlivnit její popularitu uvnitř chilské společnosti (Church a kol. 1975: 2).

CIA se také podílela na financování kampaně Křesťanských demokratů a jejich kandidáta Eduarda Freie – kampaň byla více jak z poloviny uhrazena právě Spojenými státy. Financování vybraných politických stran bylo však jen jednou částí americké antikomunistické kampaně v Chile (Church a kol. 1975: 9). Druhá část spočívala v konkrétních „sabotážních“ opatřeních vytvořených americkou vládou. Např. ve snaze poškodit levicové politické strany ve veřejném mínění začala CIA užívat tištěné letáky a rádiové stanice, které kritizovaly volební program FRAP. CIA se také snažila přimět skupiny chilských obyvatel, které s přihlédnutím k jejich sociálnímu postavení nebyly náchylné k volbě levicových vlád, aby se aktivně angažovaly v politickém dění (Church a kol. 1975: 15).

Pokud by ve volbách v roce 1964 vyhrála sjednocená levice, mohla by pak snadno přeměnit Chile na druhý socialistický stát Latinské Ameriky. USA tak započaly masivní finanční podporu chilské vládě, aby vynaložené prostředky přispěly ke zlepšení sociálních podmínek chilského obyvatelstva a snížily tak jejich příklon k levicové politice, což by mohlo následně ovlivnit výsledek voleb v roce 1964. Na finanční podporu Alessandri reagoval zrušením diplomatických vztahů s Castrovo Kubou (Michaels 1976: 78).

5.2 Prezidentství E. Freie

Volby v roce 1964 vyhrál kandidát Křesťanských demokratů Eduardo Frei. Americká podpora Freiovo prezidentství nebyla založena jen na úspěšném růstu chilské ekonomiky. Američtí ekonomové si byli vědomi, že Freiův přístup k chilské ekonomice nabízí lákavé pobídky pro zahraniční kapitál a pokračující prosperitu amerických investic v chilském těžebním průmyslu. Freiova štědrá sociální politika však nesla svou cenu v podobě nákladů. Frei si uvědomoval, že znárodnění měděných dolů vlastněných americkými korporacemi by vyvolalo okamžitou krizi. Znárodnění by tak přineslo konec zahraničních investic, možné ukončení veškeré finanční pomoci ze strany USA, problémy se samotnou těžbou a dramatický pokles státních příjmů (Michaels 1976: 86). Frei tak přišel se strategií zahrnující konsenzus. Chilská vláda nakonec vyjednala plán tzv. „chilenizace“ – Chile by si koupila podíl v v některých dolech vlastněných americkými korporacemi a podílela se na jejich provozu. Společnosti by však stále získávaly většinu výnosů a disponovaly základní kontrolou jejich chodu. Na oplátku by společnosti rozšířily svojí produkci a zvýšily investice v Chile. V roce 1966 byla dohoda přijata (Flemming 1973: 595–596).

Freiův kladný vztah vůči investicím ze strany Spojených států přinesl větší provázanost obou zemí. V roce 1964 spočívaly americké zájmy v regionu především v těžebních společnostech. V roce 1967 se již přítomnost USA rozšířila i do jiných sektorů a ovlivňovala např. i armádu, akademickou půdu, ekonomy, technický průmysl a vládní činitele (Michaels 1976: 87). V roce 1967 však chilský hrubý domácí produkt vzrostl jen o 2 procenta. Frei se tak ve svých zbylých 3 a půl letech ve funkci musel potýkat s několika ekonomickými problémy, které mimo jiné přispěly ke zhoršení vztahů uvnitř chilské politiky. Zahraniční investoři znepokojení růstem chilské ekonomiky snížili své investice v zemi. Např. americké přímé investice klesly z 846 milionu dolarů z roku 1968 na 700 milionů v roce 1970 (U.S. Department of Commerce 1971).

Po roce 1967 se chilská ekonomická krize prohloubila. Mezinárodní měnový fond a Světová banka, ovlivněny USA a znepokojeny nárůstem chilského zahraničního dluhu, naléhaly na chilskou vládu, aby provedla řadu úsporných opatření. Obě instituce navrhovaly, aby Chile místo sociálních reforem raději redukovala výši daní a podporovala zvýšení soukromých investic. Soukromí investoři byli totiž znepokojeni politickou krizí, růstem nacionalismu a stále hlasitější chilskou levicí a tak v mnoha případech zastavily své investice či je dokonce začaly z Chile stahovat (Michaels 1976: 89).

Frei se také i přes viditelnou závislost chilské ekonomiky na USA neubráníl kritice Johnsonovy administrativy, jejíž zahraniční politiku považoval za expanzivní. V roce 1967 např. Chile odmítlo participovat v meziamerických peacekeepingových jednotkách a jiných kolektivních uskupení, jejichž cílem bylo čelit komunismu (Michaels 1976: 90). Frei také kritizoval americkou intervenci v Dominikánské republice a to dokonce na půdě chilského parlamentu (Michaels 1976: 91).

Spojené státy se již od 60. let obávaly vzestupu chilské levice. Znepokojovala je také roztříštěnost a nesoudržnost tradičních politických stran, které reprezentovaly spíše středovou až pravicovou politiku (Treharne 2015: 87). Levicové síly v zemi reprezentoval zejména marxisticky laděný Salvador Allende, který se neúspěšně pokoušel o vítězství v prezidentských volbách již v roce 1952, 1958 a 1964. Právě ve volbách z roku 1964 byl ze strany USA finančně podporován Allendeho protikandidát Eduardo Frei, který nakonec vítězil v prvním kole s nadpoloviční většinou. Pro volby v roce 1970 Allende opětovně oznámil svoji kandidaturu s podporou koalice Lidové jednoty, která sdružovala nejdůležitější chilské levicové strany. Prezident Nixon se obával, že Allendeho prezidentství zapříčiní rozmach Castrovy kubánské revoluce i do Chile a posléze i celé Latinské Ameriky (Sikkink 2004: 20–21).

17. září 1970 Nixon svolal jednání, na kterém se sešly Kissinger, ředitel Centrální zpravodajské služby Richard Helms, náměstek CIA William Colby a generální prokurátor John Mitchell, aby projednali strategii americké zahraniční politiky vůči Chile a

Allendemu. Nixon se např. nechal slyšet, že je třeba „nechat chilskou ekonomiku křičet“ (Nixon 1970 cit. dle CIA 2000), čímž poukazoval na potřebu USA vytvořit na Chile aktivní ekonomický nátlak (CIA 2000). V kampani pro nadcházející prezidentské volby tak USA finančně podporovaly oba Allendeho významné protikandidáty a to Radomira Tomice z Křesťanskodemokratické strany a zejména bývalého chilského prezidenta Jorgeho Alessandriho, který reprezentoval konzervativní politiku. Snahou USA tak bylo zabránit Allendeho zvolení. Jorge Alessandri byl pro USA přijatelnější volbou, jelikož zastupoval chilskou pravici. Radomiro Tomic zastupující středolevou politiku byl ze strany USA podporován pro případ, kdy by disponoval větší popularitou uvnitř chilské společnosti, nežli Alessandri (Office Of The Historian 2019).

USA celkově vynaložily 1 milion dolarů na kampaň, jejímž cílem bylo v co největším možném měřítku Allendeho zdiskreditovat. I tak se však jednalo o třetinovou částku v porovnání s obdobnou kampaní namířenou proti Allendeho zvolení ve volbách z roku 1964 (Harmer 2011: 48). 3. listopadu 1970 se však i přes angažovanost USA stal vítězem prvního kola chilských prezidentských voleb Allende, který Alessandriho předběhl jen o jeden procentní bod. Pro případ, kdy vítěz prvního kola nedosáhl nadpoloviční většiny, nařizovala chilská ústava hlasování na půdě parlamentu. V druhém kole volby tedy parlament vybíral mezi dvěma kandidáty z prvního kola, kteří disponovali největším počtem voličských hlasů. Jednalo se spíše o formalitu, jelikož chilský parlament vždy zvolil vítěze prvního kola. 24. října 1970 byl tak do čela státu zvolen socialista Salvador Allende (Chalupa 2006: 85).

Po vyhlášení Allendeho kandidatury do prezidentských voleb vytvořilo Americké ministerstvo zahraničí strategii nazvanou Track I, jejímž cílem bylo zabránit Allendeho zvolení do úřadu. Strategie spočívala v ovlivňování chilských poslanců a senátorů; ti by podle amerického plánu měli za prezidenta zvolit Alessandriho, který se v prvním kole umístil na druhém místě. Další část této strategie již počítala s možností, ve které bude Allende opravdu zvolen. USA tak v letech 1970–1971 finančně podporovaly Křesťanskodemokratickou stranu, v roce 1972 pak Národní stranu a Demokratickou radikální stranu (Harmer 2001: 180–181). Všechny tyto strany se staly Allendemu

silnou opozicí a v roce došlo k jejich sloučení do opozičního koaličního uskupení. CIA také poskytovala asistenci pravicovým paravojenským uskupením, jejichž cílem bylo zvýšit napětí ve společnosti a podryvat tak chod Allendeho vlády. Paralelně s konceptem Track I byla vytvořena i strategie Track II, známá také pod názvem „Projekt FUBELT“, která kompetenčně spadala především pod velení CIA, nežli samotného ministerstva zahraničí. Pokud byla strategie Track I politického rázu a využívala především finančních prostředků, Track II byla situována pro vojenskou akci. CIA v tomto případě počítala s variantou, kdy Track I nenabude plánovaného výsledku a pro zastavení Allendeho zvolení bude muset být využito vojenského převratu. CIA se tak na stranu vojenského puče snažila získat vysoce postavené příslušníky chilské armády a policie a také příslušníky pravicových paravojenských uskupení (CIA 2000). Plán CIA také spočíval v únosu generála Reného Schneidera, vrchního velitele chilské armády, který se netajil silnou podporou chilské ústavy a svým odhodláním dopomoci Allendeho zvolení podporou armády. CIA spolu s některými armádními příslušníky považovala Schneidera za nepříjemnou překážku a vytvořila plán pro jeho únos, který se uskutečnil 22. října. Schneider byl však při únosu zastřelen a jeho smrt vyvolala v chilské společnosti silný odpor (Hofberger 2014). CIA se tak od celého problému distancovala a strategie Track II byla americkým ministerstvem zahraničí ukončena v souvislosti se zvolením Salvadora Allende do prezidentské funkce 24. října 1970 (Johansen 2010: 205).

5.3 Prezidentství S. Allendeho

Prezident Nixon se po Allendeho zvolení vyslovil, že bilaterální vztahy mezi USA a Chile budou pokračovat, ale budou chladnější nežli v případě předešlých administrativ. USA se totiž obávaly reálné hrozby vzniku komunistického režimu v Chile (Office Of The Historian 2019). Ačkoliv americká vláda po Allendeho zvolení tvrdila, že nebude nijak blokovat inauguraci budoucího prezidenta, již před druhým kolem volby tajně vyhradila na 350 000 dolarů pro nevydařenou snahu podplatit členy chilského parlamentu (Johansen 1980: 202). Na počátku listopadu 1971 navštívil Chile Fidel Castro. Na

Castrovu návštěvu USA reagovaly uvalením obchodního a finančního embarga, které přineslo chilské ekonomice rozsáhlé škody. Vzniklé vakuum na chilském trhu se snažily zaplnit státy sovětského bloku, ale vzhledem k malé výkonnosti jejich ekonomik se těmto státům podařilo Chile zásobit potravinami a základním spotřebním zbožím pouze v prvním roce Allendeho vlády (Chalupa 1999: 435–436). CIA potají poskytla na 6 milionů dolarů opozičním stranám a to především Křesťanským demokratům, ale také rádiovým stanicím či konzervativnímu deníku El Mercurio, který byl Allendeho nejhlasitějším kritikem na mediálním poli. Neformální ekonomický tlak byl pak veden např. tím, že administrativa USA odrazovala severoamerické bankovní korporace od rozšiřování svých poboček do Chile (Wesson 1982: 78, 80).

Typickým znakem Allendeho prezidentství bylo znárodnování chilských podniků a společností, jejichž vlastníkem byly korporátní organizace sídlící v USA. V prosinci roku 1970 Allende znárodnil veškeré těžbařské společnosti v sektoru hornictví. Vyvlastňování amerických podniků bylo většinou doprovázeno vyplacením společností v částce odpovídající jejich hodnotě na trhu, v tomto případě však americké korporace získaly buď naprosté minimum či dokonce žádný finanční obnos. Chile také získala kontrolu nad Chilskou telefonní společností, ve které vlastnila majoritní podíl americká korporace ITT. Postupné znárodnování firem a společností mělo za následek stále větší ochlazování bilaterálních vztahů mezi USA a Chile po celé období Allendeho administrativy (Sigmund 1974). USA také platily chilským společnostem za to, aby na trh nedistribuovaly své zboží. Tím chtěly USA prohloubit nespokojenost chilského obyvatelstva se stavem chilské ekonomiky, kdy mnohdy nebyly k sehnání ani základní potraviny či komodity. USA také odmítly poskytovat chilské vládě jakékoliv finanční půjčky. Dále vyvinuly tlak na Mezinárodní měnový fond a Světovou banku, aby dosáhly toho, že zmíněné instituce minimalizují počet svých půjček vůči Chile. USA však nezastavily finanční podporu pro chilskou armádu, jejíž představitelé a důstojníci byly ve značné míře protiallendovsky naladěni (Harmer 2011: 50).

V březnu roku 1972 zjistily americké zpravodajské služby, že byly v chilské armádě stále více slyšet hlasy volající po ozbrojeném puči namířenému proti Allendeho režimu. USA

považovaly tento vývoj za příznivý a rozhodly se, že se na přípravě puče nebudou z důvodu případného risku aktivně podílet a záležitost přenechají chilským armádním představitelům, kteří byly protiallendovsky orientovaní (Sigmund 1974). Po uběhnutí celého roku, kdy se přípravy puče ze strany chilské armády stále nekonaly a ekonomická situace v Chile se začala rapidně zhoršovat, rozhodly USA v březnu roku 1973 o poskytnutí dalšího milionu dolarů pro podporu Allendeho politické opozice. Částka byla také použita na aktivity, které měly dopomoci vstupu armádních představitelů do Allendeho vlády, která v té době procházela vnitropolitickou krizí. Celková finanční částka, kterou se administrativa USA podílela na Allendeho svržení tak dosáhla až na 6,5 milionu dolarů (CIA 2000).

Pád Allendeho vlády z dubna 1973 zapříčinil jmenování vojenských představitelů do vlády nové. Ve vládě tak usedli všichni tři velitelé chilských ozbrojených sil (letectvo, pozemní síly a námořnictvo) velitel sboru karabiníků (národní policie) a generál Carlos Hugo Prats v roli ministra obrany (Johansen 1980: 203–204). Členové armády se však z vlády brzy stáhli a generál Prats byl pod tlakem veřejnosti přinucen odstoupit ze své funkce vrchního velitele pozemních ozbrojených sil. Po Pratsovu pádu Allende na post nominoval Augusta Pinocheta. Zvolení Pinocheta do funkce dopomohl i fakt, že se Pinochet profiloval apoliticky a politické dění obecně nekomentoval. Také se mu podařilo utajit své kontakty s fašisticky orientovanou organizací Vlast a svoboda (Chalupa 1999: 440–441). 10. září 1973 byly CIA důstojníkem chilské armády poskytnuty informace o plánovém vojenském puči, který se měl odehrát následující den. Důstojník také žádal CIA o podporu, která však byla odmítnuta argumentem, že plánovaný puč je ryze chilskou záležitostí a Spojené státy se na přípravě puče nechtějí jakkoliv podílet (CIA 2000). 11. září 1973 tak chilská armáda vedená generálem Pinochetem provedla vojenský puč, který nastolil vládu vojenské junty. Salvador Allende při převratu zemřel v prezidentském paláci La Moneda (Chalupa 2006: 90).

5.4 Prezidentství A. Pinocheta

Dva týdny po Pinochetově převratu sdělil Henry Kissinger chilskému ministrovi zahraničí Ismaeli Huertovi, že americká administrativa přeje jeho vládě úspěch. Prohlásil ale také, že USA budou bez váhání upozorňovat na činy porušující lidská práva. Veřejný nesouhlas USA s takovou politikou by dle Kissingera mohl oslabit mezinárodní přijetí nového chilského režimu. V této době USA také pomohly tisícům Chilečanů, kteří se dovolávali azylu na ambasádách různých zemí, bezpečně opustit Chile (Kissinger 2002: 611). USA dále zorganizovaly výměnu Luise Corvalána, který byl představitelem chilského komunistického hnutí za Allendeho vlády, za sovětského disidenta Vladimira Bukovskyho, kterému byl poskytnut azyl v USA (Ulianova 2013).

V 70. letech v USA panoval rozdíl v interpretaci Pinochetova režimu mezi exekutivou a kritikách z Kongresu či amerických médií. Zatímco Nixon a Ford v kontextu tehdejší politiky détente považovali Pinochetův režim za příznivý pro zájmy USA a chtěli ho pouze umírnit a demokratizovat, demokratické hlasy z Kongresu byly namířeny proti samotnému Pinochetovi. Pinochetův režim podle nich značně porušoval lidská práva a nebyl tak pro ně přijatelný. Kongres také obviňoval exekutivu, že se zmíněným problémem zabývá pouze v případě, pokud je na ní vyvíjen tlak. Ministerstvo zahraničí se však bránilo stanoviskem, že se Kongres zabývá jednostrannou politickou agendou a není schopen vidět chilskou otázku v širším kontextu (Kissinger 2002: 612–613).

Širší kontext v tomto případě znamenal strategické a geopolitické zájmy USA v latinskoamerickém regionu. Oba zmínění prezidenti byli ochotni vyvíjet na juntou nátlak, aby zachovala chilské demokratické instituce a dodržovala lidská práva. Byli si však vědomi nebezpečí, které představovaly levicové radikální síly na území Latinské Ameriky. Např. v Peru, sousedním státu Chile, byly vojenské jednotky materiálně podporovány Sovětským svazem a cvičeny kubánskými armádními specialisty (CIA 1982). Právě z důvodu rostoucích levicových aktivit na latinskoamerickém území oba prezidenti považovaly Pinochetův režim za strategicky důležitý a do určité míry tak byli

ochotni tolerovat negativní podobu Pinochetova režimu v lidsko-právních otázkách. Realita studené války tak donutila USA udržovat konstruktivní styky s některými autoritářskými režimy Latinské Ameriky (Kissinger 2002: 608–617).

V roce 1974 si Chilská vláda u USA objednala vojenskou výzbroj v hodnotě 68 milionů dolarů. Na druhé straně, americký Kongres téhož roku odmítl Nixonovu žádost o vyčlenění 21 milionů dolarů pro bezpečnostní asistenci pro Chile. V roce 1974 byl také v Kongresu přijat tzv. Kennedyův dodatek navrhnutý demokratickým senátorem Tedem Kennedym, který byl namířen proti brutalitě Pinochetova režimu. Kennedyův dodatek deklaroval, že antikomunismus chilské vlády automaticky neznamená podporu ze strany USA a že podpora lidských práv ve světě je nejlepší zahraničněpolitickou strategií USA pro vítězství ve studené válce (Keating 2009). Stoupenci Kennedyho dodatku věřili, že podpora dodržování lidských práv a uzavírání partnerských a zahraničních smluv s Latinskou Amerikou zlepší obraz Spojených států v regionu (Bawden 2013: 523).

Fordova administrativa v roce 1975 sice nevznesla požadavek na vojenskou asistenci pro Chile ze státního rozpočtu USA, ale povolila prodej amerických zbraní pro Pinochetovu vládu a také jí poskytla finanční pomoc v podobě grantů na jídlo a zemědělské komodity (Bawden 2013: 525). Kongres zašel ještě dál v roce 1976, kdy odřízl prezidenta Forda od možnosti schválit dodávky zbraňového arsenálu pro chilskou vládu. Od té doby musel být prodej amerického vojenského materiálu schválen Kongresem, který možnost povolil pouze v případě, kdy Chile učinilo konkrétní opatření v otázce dodržování lidských práv (Chalupa 2006: 92–93). Také aktivní kritika Pinochetova režimu ze strany některých politiků, organizovaných skupin a médií v průběhu 70. let měla dopad na mezinárodní obraz Chile ve světovém měřítku. Chilská vláda tak neustále čelila diplomatické izolaci a chilský problém s porušováním lidských práv měl negativní dopad na chilské zahraniční vztahy (Bawden 2013: 513–514).

V červnu roku 1976 se konalo zasedání OAS v chilském hlavním městě Santiagu. Jedním z hlavních témat jednání byla zpráva Meziamerické komise pro lidská práva (IACHR), ve které bylo Chile kritizováno za porušování lidských práv. Na začátku roku chilská vláda dokonce nepovolila týmu z IACHR vstup na chilské území (Ensalaco 2000: 98–99). Kissinger se tak ještě před zasedáním OAS sešel s chilským velvyslancem ve Washingtonu, aby mu sdělil stanovisko, které budou USA na jednání zaujímat. Jednalo se o podporu pro jednání zprávy IACHR. Vyvinutý tlak na Chile zapříčinil oznámení chilské vlády, že propustí 300 politických vězňů. Prvních 49 se na svobodu dostalo v květnu v předvečer příjezdu ministra financí Billa Simona, jenž měl během dvoudenní návštěvy jednat s chilskými představiteli o hospodářských otázkách. Dalších čtyřicet devět vězňů bylo propuštěno ještě před jeho odjezdem ze země (Kissinger 2002: 613).

Pinochet na Valném shromáždění OAS pronesl, že Chile potlačila komunistický pokus o převrat a začala budovat novou demokracii. Oznámil, že jeho vláda brzy předloží řadu návrhů v oblasti lidských práv. Také kritizoval IACHR a vyzval OAS, aby ustanovila nový orgán zabývající se lidskými právy, který by měl jasně definované pole působnosti a omezenou volnost jednání. Tento návrh však OAS zamítlo a pro zamítnutí hlasovaly i Spojené státy (Ensalaco 2000: 99–100). Nátlak amerického Kongresu však postupně přispěl k ochotě chilské vlády zlepšit svůj přístup v otázce dodržování lidských práv. Chile oznámila propuštění dalších šedesáti devíti vězňů. I přes to, že USA Pinocheta svrhnout nechtěly, musely dát najevo svůj přístup v otázce lidských práv. Kissinger pronesl 8. června na zasedání OAS následující: „komise konstatuje, že stále dochází k porušování lidských práv, a to vyžaduje bilaterální i mezinárodní pozornost. Vláda, média i Kongres Spojených států mají velké obavy. Kongres dokonce učinil neobvyklý krok a zavedl zvláštní zákonné limity na americkou ekonomickou a vojenskou pomoc Chile. Situace v otázce lidských práv, popsaná komisí OAS, poškozují a bude poškozovat naše vztahy s Chile. Přejeme si s ní mít těsné vztahy a spolu se všemi přáteli této země doufáme, že překážky způsobené okolnostmi, o nichž mluví zpráva komise, budou brzy odstraněny“ (Kissinger 2002: 614).

Valné shromáždění OAS na konci jednání 18. června s podporou USA vydalo rezoluci, která apelovala na Chile, aby pokračovalo v uskutečňování nutných opatření pro zlepšení dodržování lidských práv v zemi. OAS v rezoluci také požadovalo po Chile, aby povolilo IACHR vstup do země a umožnilo ji tak patřičně vykonávat svou práci. Pro přijetí rezoluce celkově hlasovalo 19 států včetně USA, proti se vyslovila pouze Jamajka a hlasování se zdržely Chile a Brazílie (Ensalaco 2000: 99–100).

Administrativa Jimmyho Cartera si za prioritu své zahraniční politiky vůči Chile stanovila především podporu dodržování lidských práv. Carter často zmiňoval problematiku chilského režimu již ve své prezidentské kampani a Demokratická strana obecně kritizovala Republikány za podporu Pinochetova prezidentství. Po Carterovo zvolení do funkce v roce 1976 nastal nepatrný posun v otázce dodržování lidských práv chilskou vládou, i přes to však byla lidská práva v Chile neustále porušována až do roku 1988 (Harmer 2011: 74). Například v říjnu 1976 Chile propustilo více než 300 politických vězňů a uzavřelo dvě detenční centra. V roce 1977 Chile navštívil asistent amerického ministra zahraničí Terence Todman a krátce poté i členové Sněmovní komise pro mezinárodní otázky. V obou případech byly s chilskou vládou projednávány témata týkající se dodržování lidských práv (Sikkink 2004: 127). Carterova prezidentství bylo také v porovnání s administrativami ostatních amerických prezidentů spojeno s nejmenším počtem úmrtí či zmizení chilských občanů zaviněným represivním režimem. Po dobu Carterovi administrativy byl počet obětí 62, zatím co Nixonova a Fordova administrativa dohromady čelily 1828 obětem (Sikkink 2004: 125).

V roce 1977 zrušila chilská vláda činnost Národnímu zpravodajskému ředitelství (DINA), v té době hlavnímu represivnímu orgánu Pinochetova režimu, který sloužil jako tajná policie pro potírání politické opozice a stál za nejhoršími represivními opatřeními vůči chilským obyvatelům (Collier – Sater 1996: 361–362). Paralelně se zrušením DINA byl však ustaven nový policejní orgán v podobě Národního informačního centra (NCI). Dle kritiků Pinochetova režimu se jednalo pouze o kosmetickou úpravu, která měla v širší veřejnosti vyvolat dojem o změně chilské vlády v přístupu k lidským právům. Dalším Pinochetovým ústupkem bylo odvolání bývalého ředitele DINA Manuela Contrerese

z vedoucí pozice NCI, kam byl po rozpuštění DINA přeložen (Ensalaco 2000: 57–57). Pozvolný pokrok v dodržování lidských práv však ustal po chilském ústavním referendu z roku 1980. V referendu, které chilská opozice považovala za podvodné, hlasovalo dle oficiálních dat chilské Národní asociace volebních pozorovatelů 67,4% obyvatel pro setrvání Augusta Pinocheta ve funkci prezidenta republiky po dobu osmi let. V nové ústavě byla také přijata klauzule o navýšení funkcí prezidenta a uskutečnění dalšího referenda v roce 1988, ve kterém bude navrhnout jeden kandidát za vojenskou juntou (LASA nedatováno: 3–5).

V prosinci roku 1977 vydalo Valné shromáždění OSN rezoluci, která obvinila Pinochetův režim z porušování lidských práv. Hlasování dopadlo v poměru 96 pro a 14 hlasů proti (OSN 1977: 2). V pozadí tohoto procesu dosáhly americko-chilské vztahy značného poklesu. 21 září 1976 totiž chilské tajné služby zavraždily Orlando Leteliera, velvyslance v USA za Allendeho vlády a přední postavu opozice vůči Pinochetovu režimu. Letelier byl zavražděn přímo ve Washingtonu a incident byl obecně označován jako tzv. Letelierova aféra (Collier – Sater 1996: 361–362). Vyšetřovatelé FBI zjistili četné důkazy, které nasvědčovaly, že odpovědnost za vraždu pochází z aktivit chilských tajných služeb. Žádost USA o vydání strůjců atentátu však Chilský nejvyšší soud odmítl (Walker 2011: 109). USA považovaly vraždu za akt mezinárodního terorismu a v roce 1979 vůči Chile odpověděly vytvořením politických a ekonomických sankcí spolu s razantním omezením své diplomatické mise v zemi. Carter tak nařídil zrušení prodeje vojenského materiálu, stažení skupiny vojenských poradců a pozastavení operací Exportní-importní banky a Zámořské soukromé investiční společnosti (OPIC), tedy institucí, které v zemích Latinské Ameriky přispívaly k ekonomickému rozvoji v podobě zahraničních investic či pojištění exportu jednotlivých zemí (Walker 2011: 109–110).

Reaganova administrativa projevila po svém zvolení značnou snahu o zlepšení bilaterální spolupráce mezi USA a Chile. Letelierova aféra již nebyla předmětem sporu a došlo k navázání diplomatických vztahů, především mezi velvyslancem USA v Chile James Thebergerem a Pinochetem. Americká exekutiva se dokonce snažila i o

obnovení dodávek vojenského materiálu do Chile, ale setkala se s odporem Kongresu, který předložený návrh zamítl (Sikkink 2004: 27).

Jane Kirkpatrick, Reagonova poradkyně pro zahraniční politiku a pozdější velvyslankyně USA při OSN, navštívila v říjnu 1981 Chile. Při své návštěvě jasně vyjádřila svou snahu o úplnou normalizaci vztahů s chilskou vládou a odmítla setkání s Jaimem Castillem, členem Křesťanskodemokratické strany a předsedou Komise pro lidská práva. O dva dny později byl Castillo spolu s dalšími třemi členy komise z Chile vyhoštěn (Spooner 1994: 169). Nový velvyslanec v Chile James Theberge se vyjádřil, že na vyhoštění chilských politiků nebylo nic nelegálního a vůči rozhodnutí chilské vlády tedy žádným způsobem neprotestoval (Sikkink 2004: 535–536).

V 80. letech se však již měnila povaha vnitřní politiky Chile. Několik ekonomických krizí podkopaly legitimitu chilského režimu a v roce 1983 již široká část společnosti při celostátních protestech vzdorovala vůči diktátorovi a požadovala okamžitý návrat k občanské vládě (Chalupa 2006: 94–95). V roce 1984 se američtí pozorovatelé domnívali, že vytrvalá podpora Pinocheta ve funkci postupně zapříčiní ozbrojený odpor a radikalizaci chilské umírněné opozice. Stárnoucí Pinochet se tak již spíše jevil jako překážka pro dlouhodobou stabilitu chilské republiky, nežli strategická opora vůči komunistům v Latinské Americe, jako tomu bylo v 70. letech (Walker 2011: 130). Po dobu příštích tří let tak USA vyvíjely na Pinocheta tlak, aby omezil autoritativnost svého režimu a usnadnil nenásilný přechod k demokracii. Pinochet si byl ale vědom, že může ignorovat americké výhrůžky, jeho zkušenost s konfrontacemi a vytrvalým tlakem ze strany USA totiž během 70. let odhalila limity amerického vlivu a síly. Zde je nutné podotknout, že na začátku 80. let již vláda USA nepodporovala vojenskou asistenci pro Chile. Obdobně tomu bylo v případě prodeje zbraňového arsenálu a USA tak měly méně mechanismů pro ovlivňování politického kurzu vojenské junty (Bawden 2013: 539).

V polovině roku 1986 vyvolaly narůstající represe chilské vlády vůči civilnímu obyvatelstvu značné napětí v americko-chilských vztazích. Země tzv. Jižního kuželu,

tedy Argentina, Brazílie a Uruguay již v 80. letech úspěšně prošly procesem demokratizace. Reaganova administrativa se tak s přihlédnutím k těmto událostem rozhodla podpořit obdobný vývoj i v Chile a Paraguayi. Reorientace americké zahraniční politiky se projevila i v personálních změnách. V roce 1985 byli ve své funkci nahrazeni nejen někteří Reaganovi poradci, ale i velvyslanec v Chile Theberge a náměstek ministra zahraničí pro meziamerické otázky Langhorn Motely, oba podporovatelé Pinochetova režimu. Theberge byl nahrazen Elliotem Abramsem, který dříve vykonával funkci vedoucího kanceláře amerického ministerstva zahraničí pro lidsko-právní otázky USA se také zasloužily o pozastavení půjček pro Chile od Mezinárodní rozvojové banky (Ensalaco 2000: 174). Člen americké Sněmovny reprezentantů Bereuter pronesl na půdě Kongresu: „Zatím co se většina zemí Latinské Ameriky posunuly k demokracii, Chile se vydává opačným směrem a to k větším represím. Chilská ústava sice zajišťuje uskutečnění referenda v roce 1989 s cílem zvolit nového prezidenta, vojenská junta ale zvolí pouze jednoho kandidáta a to ze svých řad. Vše nasvědčuje tomu, že oním kandidátem bude generál Pinochet [...] žádám své kolegy o to, aby se ke mně připojily v otázce definování postoje Spojených států vůči lidským právům a demokracii v hemisféře“ (Bereuter cit. dle Ensalaco 2000: 174–175).

Na začátku roku 1985 vyhlásila chilská vláda výjimečný stav, který zabraňoval chilským obyvatelům odchod ze země. V reakci na tuto událost se USA vyjádřily, že nepodpoří udělení půjčky od Světové banky pro Chile, dokud chilská vláda nezruší platnost výjimečného stavu. 16. června tak Chile skutečně učinilo a USA posléze upustilo od ekonomického tlaku (Bawden 2013: 536).

Již v roce 1987 rostla mezinárodní pozornost vůči nadcházejícímu chilskému referendu, které se mělo konat v říjnu 1988 (Bawden 2013: 540). V referendu měli být chilští občané tázáni, zda si přejí pokračování Pinochetova režimu či nikoliv. Před uskutečněním referenda se chilské opoziční strany spojily do tzv. “Koalice pro NE”. V roce 1987 Kongres svolil s vyčleněním 1 milionu dolarů skrze Národní nadaci pro demokracii na podporu demokratických hodnot v zemi a také uvalil na Chile sankce

tím, že jej vyloučil ze ekonomického programu Obecného systému preferencí (Spooner 1994: 173–174).

Cílem exekutivy ale bylo zachovat určitou míru ekonomické podpory chilskému režimu. Reagan se totiž obával, že zhoršení sociální situace uvnitř Chile by mohlo vést chilská levicová uskupení k radikalizaci. USA se tak při hlasování o chilském porušování lidských práv na půdě OSN zdržely hlasování a obdobně učinily při hlasování Světové banky v otázce poskytnutí stěžejních finančních půjček pro Chile. V očekávaném referendu v roce 1988 USA podporovaly Pinochetovu opozici. V referendu konajícím se 5. října se 56% hlasujících vyslovilo pro "NE", tedy pro ukončení Pinochetova prezidentství (Spooner 1994: 174–175). Americká vláda na Pinocheta vyvinula značný tlak, aby se nepokoušel jakkoli manipulovat s výsledky referenda. Pinochet se po prohraném referendu zavázal k předání moci v roce 1990, což posléze opravdu učinil, nechal si však post náčelníka ozbrojených sil a v této funkci setrval až do roku 1998 (Chalupa 2006: 97).

6 ZÁVĚR

V první části této práce jsem popsal, s jakými nástroji zahraniční politiky z obecného hlediska v mezinárodních vztazích pracujeme. Ve druhé části jsem nastínil historický kontext zahraniční politiky USA vůči Latinské Americe v podobě doktrín či přístupů amerických prezidentů, jejichž dopad ovlivňoval dílčí exekutivní opatření prezidentských administrativ ve zmíněném období v druhé polovině 20. století. Ve třetí a čtvrté části jsem se poté zaměřil na popis zahraniční politiky USA vůči Kubě a Chile mezi lety 1958–1989.

První část této práce přispěla k pochopení, proč USA považovaly Latinskou Ameriku za důležitý region ve své zahraniční politice. Ideje obsažené v Monroeově doktríně (spolu s jejím rozšířením v podobě Rooseveltova dodatku), kterou považují za klíčovou pro formování americké zahraniční politiky v západní hemisféře, totiž ovlivňovaly dění v Latinské Americe až do konce studené války. Politická angažovanost USA v tomto regionu byla americkými představiteli do jisté míry legitimizována nejen geopolitickou polohou, ale i „přirozenou sférou vlivu“, jejíž kořeny sahají právě až k samotné Monroeově doktríně. V konečném důsledku je zde tedy možné sledovat spojitost mezi Monroeovou doktrínou, Rooseveltovým dodatkem a americkými intervencemi v Latinské Americe v letech 1958–1989, které v této práci zkoumám.

Tato práce dále ukázala, že snahy amerických administrativ o zlepšení svého obrazu u latinskoamerických občanů (např. v podobě konceptu Aliance pro pokrok J. F. Kennedyho) nebyly příliš efektivní. I přes značnou finanční a materiální americkou pomoc zemím Latinské Ameriky se USA mnohdy nepodařilo získat oblibu běžného latinskoamerického obyvatelstva a také celého politického spektra. USA byly často vnímány jako imperiální mocnost, která využívá Latinskou Ameriku především pro její nerostné bohatství a jejíž zájmy v regionu nekorespondují s přirozenou kulturní povahou Latinské Ameriky.

Po druhé světové válce přibyl ke geopolitické důležitosti polohy Latinské Ameriky i faktor ideologický, který považuji za jeden z nejdůležitějších aspektů v otázce formování zahraniční politiky USA. Americká politika zadržování, jejíž koncept byl postaven především na potlačování komunismu, byl globálního charakteru a USA se tak přímo či nepřímo angažovaly v různých částech světa. V 60. letech lze však sledovat nárůst levicových tendencí i v Latinské Americe, na které byly USA vzhledem k jejich zahraničnímu kurzu nuceny reagovat.

I přes rozdílné povahy jednotlivých amerických administrativ od Eisenhowera až po Reagana a jejich zahraničněpolitických doktrín a konceptů můžeme sledovat, že všechny administrativy měly – ať více či méně – společného jmenovatele v podobě antikomunismu a kapitalismu. Dle dat, ze kterých jsem čerpal ve čtvrté části této práce a které se zabývají dílčími kroky americké diplomacie vůči Chile, je patrné, že americkou podporou disponovaly ty chilské vlády, jenž byly orientovány antikomunisticky a v socioekonomických přístupech prosazovaly pravicovou či středovou vnitrostátní politiku. USA v období 1952–1989 v Latinské Americe v rámci dlouhodobé strategie zpravidla nepodporovaly prezidenty, prezidentské kandidáty či jiné politiky, kteří by byli socialisticky orientovaní a mohli tak napomoci rozšíření revolučních tendencí.

Zahraniční politika USA vůči Kubě a Chile se od sebe lišila především v podobě tamních politických režimů a jejich případných proměn. Zatím co v Chile se v tomto období vystřídali hned 4 prezidenti a docházelo tak k vnitrostátním změnám, nejvyšším kubánským představitelem byl po celé období Fidel Castro. Třetí část této práce tak ukázala, že v případě Kuby zvolily jednotlivé prezidentské administrativy USA vůči tomuto státu dlouhodobou zahraničněpolitickou strategii, tedy na celé jejich volební období. Každá exekutiva tak reagovala na dílčí problémy v americko-kubánských vztazích k dosažení svých strategických cílů během svého působení v úřadu. Žádné z nich se však nepodařilo oslabit Castrovu pozici natolik, aby dopomohla k jeho politickému pádu.

Čtvrtá část této práce poukázala na fakt, že v případě Chile byly USA nuceny pružně reagovat na momentální vnitrostátní dění jak v chilských politických kruzích, tak v široké společnosti. Pro USA bylo ve vztahu s tímto tradičním spojencem prioritou kromě ochrany svých obchodních zájmů také potlačování socialistické levice a jí přidružených politických kandidátů. Tento proces lze sledovat až do roku 1970, kdy USA nedokázaly zabránit vítězství socialisty Salvadora Allendeho v prezidentských volbách. Ačkoliv byl pozdější Allendeho pád v roce zapříčiněn vnitrostátním převratem pravicových opozičních uskupení, z pramenů zkoumaných v této části práce je patrné, že rozsáhlá americká antikampaň vůči tomuto prezidentovi v konečném výsledku přispěla k jeho oslabení i následnému pádu. Po převratu vojenské junty v čele s generálem Augusto Pinochetem se Chile začala ubírat pravicovým – a pro USA tedy příznivým – socioekonomickým směrem. Problémem se však stalo porušování lidských práv Pinochetovým režimem, které bylo kritizováno nejen ze strany mezinárodního společenství, ale i amerického Kongresu a mělo tak evidentní dopad na formování zahraniční politiky následujících prezidentských administrativ.

Co se týče nástrojů zahraniční politiky, které USA vůči Kubě a Chile uplatňovaly, nejčastější metodou pro dosažení amerických zájmů či vytvoření intenzivního tlaku bylo právě využívání ekonomických embarg, která měla zpravidla negativní dopad na fungování tamních ekonomik. Zhoršující se ekonomická situace tak svazovala státníkům ruce natolik, že v mnoha případech byli nuceni americkému tlaku ustoupit, jak je v konkrétních případech v této práci poukázáno. Úspěch hospodářských sankcí však nebyl vždy garantovaný, vezmeme-li v potaz kubánský příklad, kdy Kuba vzdorovala dekády trvajícím americkému embargu a to i přes devastující účinek na zdejší ekonomiku a rapidní nedostatek základních komodit ve společnosti, který v reakci na embarga nastal. Na Kubě USA uplatňovaly embarga vůči Castrovu režimu v různých podobách během celého období mezi lety 1958–1989.

Z práce je rovněž patrné, že ačkoliv byly Spojené státy ve druhé polovině 20. století jedním z mocensky nejsilnějších aktérů světového dění, braly při formování své zahraniční politiky zřetel na postoje mezinárodních organizací, jejichž role se začala

zvyšovat po druhé světové válce a to především v 60. letech. USA tedy prosazovaly své zájmy skrze organizace, jako jsou např. Světová banka, Mezinárodní měnový fond, Organizace spojených národů či Organizace amerických států.

Mezinárodní organizace totiž také využívají ekonomických sankcí pro dosažení svých zájmů. Rozdílem oproti sankcím uvaleným pouze ze strany USA je tedy množství členských států, které výsledné rezoluce přejímají na úroveň své státní politiky. Zejména podpora států OAS se ukázala být v 60. a 70. letech efektivní v případě obchodních embarg vůči Kubě a to díky regionální povaze této organizace. Např. v lednu 1962 země OAS pod americkým tlakem odhlasovaly, že kubánský příklon k marxismu-leninismu není slučitelný s meziamerickým systémem v Latinské Americe – OAS tedy do jisté míry akceptovala ideologická východiska formující americkou zahraniční politiku v tomto regionu. V případě Chile USA využívaly prosazování svých zájmů spíše skrze organizace finančního charakteru v podobě Světové banky či Mezinárodního měnového fondu, kde se USA zasloužily o zredukování finančních půjček těchto institucí pro chilskou vládu.

Zmíněné zahraničněpolitické nástroje USA (tedy především v podobě ekonomických embarg) lze dle Hillova dělení zařadit mezi nástroje ekonomické. Ekonomické nástroje se tak staly stěžejním prostředkem pro dosažení zájmů USA vůči Kubě a Chile. Pokud však chceme Hillovo dělení zahraničněpolitických nástrojů aplikovat i na zbylé konkrétní nástroje, které USA ve své zahraniční politice využívaly, můžeme pozorovat užití nástrojů i z kategorií diplomatických, vojenských a ideových.

Mezi diplomatické nástroje americké zahraniční politiky spadaly jednání s chilskými a kubánskými představiteli a s tím spojené hledání kompromisů či učinění konkrétních ústupků (a to zejména v období politiky détente), uzavírání bilaterálních smluv a snahy o minimalizaci případných konfliktů. Do nástrojů ideových (či kulturních) můžeme dle Hillova dělení zahrnout např. podporu ideově spřízněných skupin, kdy byli podporováni např. kubánští exulanti v USA, kteří byli opozicí Castrova režimu, nebo také pravicové vlády v Chile před Allendeho zvolením (v tomto případě se jedná i o nástroj

ekonomický – nástroj tzv. ekonomické odměny). Do poslední skupiny v podobě vojenských nástrojů lze zařadit pouze transfer zbraní a to v případě prodeje zbrojního arsenálu americké výroby do Chile. Dle aplikace konkrétních případů do Hillova dělení lze uvést, že USA ve své zahraniční politice vůči Kubě a Chile v letech 1958–1989 používaly rozdílných zahraničněpolitických nástrojů, primárním nástrojem však po celou dobu zůstaly nástroje ekonomické a to především v podobě ekonomických sankcí.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Acheson, D. (1946). *Memorandum For The President. Subject: Economic Greek Mission* (https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/doctrine/large/documents/index.php?documentdate=1946-08-07&documentid=4-1&pagenumber=1, 11. 4. 2019).

Acheson, D. (1952). Memorandum by the Secretary of State to the President. *Office Of The Historian*. (<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v04/d327>, 18. 2. 2019).

Aviles M. D. (2016). FDR's Good Neighbor Policy. *FDR Foundation*. 15. 9. 2016 (<http://fdrfoundation.org/good-neighbor-policy/>, 18. 2. 2019).

Bawden, J. (2013). Cutting Off the Dictator: The United States Arms Embargo of the Pinochet Regime, 1974–1988. *Journal of Latin American Studies* 45 (3), s. 513–543.

Bell, W. (2008). The American Invasion of Grenada: A Note on False Prophecy. *Foresight* 10 (3), s. 27–42.

Binder, D. (1975). Cuba Sanctions, Imposed In 1964, Lifted By O.A.S. *The New York Times*. 30. 7. 1975 (<https://www.nytimes.com/1975/07/30/archives/cuba-sanctions-imposed-in-1964-lifted-by-oas-vote-at-costa-rica.html>, 1. 3. 2019).

Britannica (nedatováno). *The Republic of Cuba* (<https://www.britannica.com/place/Cuba/The-Republic-of-Cuba>, 18. 2. 2019).

Brooke, J. (1989). Cuba Pulls 450 Soldiers Out of Angola. *The New York Times*. 11. 1. 1989 (<https://www.nytimes.com/1989/01/11/world/cuba-pulls-450-soldiers-out-of-angola.html>, 18. 3. 2019).

CIA (1982). *Peru-USSR: Implications of the Military Relationship* (<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP83S00855R000200150006-2.pdf>, 24. 3. 2019).

CIA (2000). Activities in Chile. *Central Intelligence Agency* (<https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/chile/#5>, 21. 3. 2019).

CNIC (nedatováno). *History* (https://www.cnic.navy.mil/regions/cnrse/installations/ns_guantanamo_bay/about/history.html, 25. 2. 2019).

Collier, S. – Sater, W. F. (1996). *A History of Chile, 1808-1994* (Cambridge: Cambridge University Press).

Colman, J. (2010). *The Foreign Policy of Lyndon B. Johnson: The United States and the World, 1963-69* (Edinburgh: Edinburgh University Press).

Connell-Smith, G. (1976). Latin America in the Foreign Relations of the United States. *Journal of Latin American Studies* 8 (1), s. 137–150.

De la Cova, A. (1997). U.S.-Cuban Relations During the Reagan Administration. *Contributions in Political Science* 376 (1), s. 1–10.

Desjardins, J. (2017). Here's How Copper Riches Helped Shape Chile's Economic Story. *Business Insider*. 22. 6. 2017 (<https://www.businessinsider.com/how-copper-riches-helped-shape-chiles-economic-story-2017-6>, 15. 3. 2019).

Domínguez, I. J. (1998). The Batista Regime In Cuba. In: Chebabi, H. E. – Linz, J. C. eds., *Sultanistic Regimes* (Baltimore: The John Hopkinss University Press).

Drulák, P – Druláková, R. (2007). *Tvorba a analýza zahraniční politiky* (Praha: Oeconomica).

Drulák, P. (2000). *Úvahy nad českou zahraniční politikou. Diskusní materiál k setkání Sdružení Lípa, 10. – 12. 11. 2000 v Českém Krumlově. 12. 11.* (www.lipa.cz/case_lipa_IX_drulak.doc, 21. 4. 2019).

Duhan, A. (2009). *Americká politika détente* (Praha: Občanský institut).

- Elsea, J. K. (2016). Naval Station Guantanamo Bay: History and Legal Issues Regarding Its Lease Agreements. *Congressional Research Service*. 17. 11. 2016 (<https://fas.org/sgp/crs/natsec/R44137.pdf>, 18. 2. 2019).
- Ensalaco, M. (2000). *Chile Under Pinochet: Recovering the Truth* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press).
- Flemming, J. (1973). The Nationalization of Chile's Large Copper Companies in Contemporary Interstate Relations. *International Law Commons* (18) 4, s. 593–647.
- Glass, A. (2018). Castro Launches Mariel Boatlift, April 20, 1980. *Politico*. 20. 4. 2018 (<https://www.politico.com/story/2018/04/20/castro-launches-mariel-boatlift-april-20-1980-528819>, 10. 3. 2019).
- Gleijeses, P. (2013). *Visions of Freedom: Havana, Washington, Pretoria, and the Struggle for Southern Africa, 1976-1991* (Chapel Hill: University of North Carolina Press).
- Haney, P. J. – Vanderbush V. (2005). *The Cuban Embargo: Domestic Politics Of American Foreign Policy* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press).
- Harmer, T. (2011). *Allende's Chile and the Inter-American Cold War* (Chapel Hill: University of North Carolina Press).
- Haslam, J. (2005). *The Nixon Administration and the Death of Allende's Chile: A Case of Assisted Suicide* (Princeton: Princeton University Press).
- Hill, C. (2003). *The Changing Politics of Foreign Policy* (New York: Palgrave Macmillan).
- Hofberger, J. G. (2014). The CIA's Murder of Rene Schneider. *The Future of Freedom Foundation*. 3. 6. 2014 (<https://www.fff.org/2014/06/03/the-cias-murder-of-rene-schneider/>, 21. 3. 2019).
- Hufker, B. – Gray C. (1990). From Freedom Flotilla to America's Burden: The Social Construction of the Mariel Immigrants. *The Sociological Quarterly* 31 (2), s. 321–335.
- Chalupa, J. (2006). *Chile* (Praha: Libri).

Church, F. a kol. (1975). *Covert Action In Chile 1963–1973. Staff Report Of The Select Committee To Study Governmental Operations* (Washington: U.S. Government Printing Office).

J.F.K. Presidential Library And Museum (nedatováno). *Alliance For Progress* (<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/alliance-for-progress>, 18. 2. 2019).

Johansen, R. C. (1980). *The United States and Human Rights in Chile. In: The National Interest and the Human Interest: An Analysis of U.S. Foreign Policy* (Princeton: Princeton University Press).

Jungbauer, R. (2013). *Latinská Amerika a USA* (Zlín: Tigris).

Keating, J. (2009). Ted Kennedy's World. *Foreign Policy*. 26. 8. 2009 (<https://foreignpolicy.com/2009/08/26/ted-kennedys-world/>, 24. 3. 2019).

Kirkpatrick, J. (1979). Dictatorships & Double Standards. *Commentary Magazine* (<https://www.commentarymagazine.com/articles/dictatorships-double-standards/>, 8. 3. 2019).

Latin American Studies Association (nedatováno). *The Chilean Plebiscite: A First Step Towards Redemocratization* (<https://lasa.international.pitt.edu/members/reports/ChileanPlebiscite.pdf>, 24. 3. 2019).

Lee, B. – Rennwick D. (2018). The Organization of American States. *Council on Foreign Relations*. 11. 4. 2018 (<https://www.cfr.org/background/organization-american-states>, 22. 2. 2019).

Library of Congress (2011). *The World of 1898: The Spanish American War* (<https://www.loc.gov/rr/hispanic/1898/intro.html>, 18. 2. 2019).

Livingstone, G. (2009). *Zadní dvorek Ameriky* (Příbram: Grimmus).

Masters, J. (2017). What are Economic Sanctions? *Council on Foreign Relations*. 7. 8. 2017 (<https://www.cfr.org/background/what-are-economic-sanctions>, 18. 4. 2019).

Michaels, A. L. (1976). The Alliance for Progress and Chile's "Revolution in Liberty," 1964-1970. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*. 18 (1), s. 74–99.

Nálevka, V. (2001). *Kubánská krize* (Praha: ISV).

NZ History (nedatováno). *The Cold War* (<https://nzhistory.govt.nz/war/new-zealand-and-the-cold-war/the-asian-theatre>, 18. 2. 2019).

OAS (2019a). *Our History* (http://www.oas.org/en/about/our_history.asp, 18. 2. 2019).

OAS (2019b). *Who We Are* (http://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp, 18. 2. 2019).

Office Of The Historian (2003). *A Guide to the United States' History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country, since 1776: Chile* (<https://history.state.gov/countries/chile>, 24. 3. 2019).

Office Of The Historian (2010). *Roosevelt And Monroe Doctrine* (<https://history.state.gov/milestones/1899-1913/roosevelt-and-monroe-doctrine>, 18. 2. 2019).

Office Of The Historian (2012). *Monroe Doctrine, 1823* (<https://history.state.gov/milestones/1801-1829/monroe>, 18. 02. 2019).

Office Of The Historian (2014). *Spannish-American War* (<https://history.state.gov/milestones/1866-1898/spanish-american-war>, 18. 2. 2019).

Office Of The Historian (2015). *Alliance For Progress* (<https://history.state.gov/milestones/1961-1968/alliance-for-progress>, 18. 2. 2019).

Office Of The Historian (2017). *Truman Doctrine* (<https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine>, 18. 2. 2019).

Office Of The Historian (2018). *Good Neighbour* (<https://history.state.gov/milestones/1921-1936/good-neighbor>, 18. 2. 2019).

Office Of The Historian (2019). *The Allende Years and the Pinochet Coup, 1969–1973* (<https://history.state.gov/milestones/1969-1976/allende>, 24. 3. 2019).

Office Of The Historian (nedatováno). *Document 302* (<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v05/d302>, 1. 4. 2019).

Opatrný, J. (2017). *Kuba* (Praha: Libri).

OSN (1977). *Protection of Human Rights in Chile: Report of the Secretary-General*. 11. 10. 1977 (https://digitallibrary.un.org/record/660278/files/A_32_234-EN.pdf, 24. 3. 2019).

Pajtinka, E. (2007). Hospodárská diplomacia a jej úloha v 21. storočí. *Mezinárodní vztahy* (4), s. 52–72.

Pastor, R. A. (1992). The Carter Administration and Latin America: A Test of Principle. *The Carter Center* (<https://www.cartercenter.org/documents/1243.pdf>, 2. 3. 2019).

Pee, R. (2018). The Rise Of Political Aid: The National Endowment for Democracy and the Reagan Administration's Cold War Strategy. In: Pee, R. – Schmidli, W. M. eds., *The Reagan Administration, the Cold War, and the Transition to Democracy Promotion* (Cham: Palgrave Macmillan).

Rabe, S. (2012). *The Killing Zone: The United States Wages Cold War in Latin America* (New York: Oxford University Press).

Rabe, S. G. (2016). Alliance For Progress. *Oxford Research Encyclopedias* (<http://oxfordre.com/latinamericanhistory/view/10.1093/acrefore/9780199366439.001.0001/acrefore-9780199366439-e-95>, 18. 2. 2019).

Sigmund, P. E. (1974). The "Invisible Blockade" and the Overthrow of Allende. *Foreign Affairs* (<https://www.foreignaffairs.com/articles/chile/1974-01-01/invisible-blockade-and-overthrow-allende>, 24. 3. 2019).

- Sikkink, K. (2004). *Mixed Signals: U.S. Human Rights Policy and Latin America*. (London: Cornell University Press).
- Spooner, M. E. (1994). *Soldiers in a Narrow Land: The Pinochet Regime in Chile* (Berkeley: University of California Press).
- Strong, R. (nedatováno). Jimmy Carter: Foreign Affairs. *Miller Center* (<https://millercenter.org/president/carter/foreign-affairs>, 2. 3. 2019).
- Treharne, S. (2015). *Reagan and Thatcher's Special Relationship: Latin America and Anglo-American Relations* (Edinburgh: Edinburgh University Press).
- U.S. Department of Commerce (1971). *Foreign Economic Trends: Chile* (Washington, D.C.: Government Printing Office).
- U.S. Department of State (nedatováno a). *The United States, Cuba, and the Platt Amendment, 1901* (<https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/ip/86557.htm>, 18. 2. 2019).
- U.S. Department of State (nedatováno b). *Foreign Relations, 1964-1968, Volume XXXI, South and Central America; Mexico* (<https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xxxi/36365.htm>, 26. 2. 2019).
- Ulianova, O. (2013). Corvalán for Bukovsky: A Real Exchange of Prisoners During an Imaginary War. The Chilean Dictatorship, the Soviet Union, and US Mediation, 1973–1976. *Cold War History*, 14 (3), s. 315–336.
- Valencia, R. (2011). “Alliance for Progress” Still A Noble Goal In Latin America. *World Policy* (<https://worldpolicy.org/2011/09/20/alliance-for-progress-still-a-noble-goal-in-latin-america/>, 18. 2. 2019).
- Wesson, R. (1982). *U.S. Influence in Latin America in the 1980's* (New York: Praeger Publishin).
- Woodroffe, L. (2013). *Buried in the Sands of the Ogaden: The United States, the Horn of Africa, and the Demise of Détente* (Kent: Kent State University Press).

8 RESUMÉ

The main topic of this thesis is the US foreign policy towards Latin America. The US has considered Latin America a natural sphere of influence since 1823, when the Monroe Doctrine was proclaimed. The geographic location of Latin America, located in the Western Hemisphere, has made the region a focus of US administration. Especially with the emerging influence of Communism after the end of World War II, the strategic importance of the Latin American region in the US foreign policy was increased. It was precisely the anti-communism of US officials that played a significant role in their foreign policy in the second half of the 20th century and had an impact on political events in Latin America. The approach of the Latin American governments to socio-economic issues has thus become an important factor influencing their bilateral relations with the US.

In the first part of this work I deal with the description of foreign policy tools by using mainly their group division according to Christopher Hill. In the second part I describe the historical and political context of the US foreign policy in the region, precisely by focusing on ideological directions and foreign policy doctrines. In the third part I examine the US foreign policy towards Cuba in 1958–1989. I use the same timeframe also in the fourth part of this thesis where I focus on the US foreign policy towards Chile. In both of these parts I describe how American foreign policy changed in response to the replacement of its presidential administrations and what approach these executives held in their foreign policy towards Latin America in general. In the final part I deal with the application of Hill's division to the specific foreign policy instruments that the US used against Cuba and Chile in the mentioned period.